

ГУЛЬПА ДІАНА

**ОСНОВНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ. ЛІТЕРАТУРА
СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РЕНЕСАНСУ»**

*для студентів II-го курсу угорського відділення
Українсько-угорського
навчально-наукового інституту*

Ужгород–2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКО–УГОРСЬКИЙ
НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ГУЛЬПА ДІАНА

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ. ЛІТЕРАТУРА
СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РЕНЕСАНСУ»

*для студентів II-го курсу угорського відділення
Українсько-угорського
навчально-наукового інституту*

Ужгород–2017

ББК Ш 5 (0)42я 73

УДК 821.09(100) '04 (076)

Г- 94

Видання містить короткий виклад історії світової літератури, періоду середньовіччя та ренесансу. У ньому розкриваються особливості суспільно-політичного, соціально-економічного розвитку цього періоду, дається характеристика культури, релігії, театру. Навчально-методичний посібник містить короткий виклад предмету, питання для практичної та самостійної роботи, питання для модульної роботи, питання на залік итп.

Рецензенти: Чука Є.А., кандидат філологічних наук, доцент;
Дерке М.Ж., кандидат філологічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою Українсько–угорського навчально–наукового інституту. Протокол № 1 від 01. березня 2017-го року та методичною комісією Українсько–угорського навчально–наукового інституту. Протокол № Звід 13. лютого 2017-го року.

Hulpa Diána

VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETE.
A KÖZÉPKOR ÉS RENESZÁNSZ IRODALMA

Módszertani útmutató
a másodéves magyar szakos egyetemi hallgatók számára

Ungvár–2017

TARTALOM

Osztályozási kritériumok

A tantárgy célja és feladata

1.Téma: Az európai középkori irodalom kezdete

1.1 Az európai középkor kezdete

1.2. Az európai középkor korszakolása

1.3. A középkori gondolkodás terjedésének feltételei, jellemzői

2. Téma: A középkori kultúra jellemzői

2.1.A középkori kultúra jellemzői, világ- és művészetszemlélete.

2.2.A középkor szellemi, erkölcsi, világnézeti, vallási szemlélete.

2.3.Szellemi mozgalmak a középkorban

2.4.A koraközépkor jellemzői, korai államok kialakulása, kulturális hagyománya.

3. Téma: A koraközépkori irodalom

3.1.Az új vallás, a kereszténység térhódításának feltételei, lehetőségei

3.2.A vallásos irodalom főbb típusai

3.3.Liturgikus és liturgián kívüli irodalom

3.4.Vallásos epika, líra, dráma

3.5.A népi-nemzeti nyelvű irodalom

4. Téma: Az érett-középkor irodalma

4.1.Az érett középkor társadalom-politikai, kulturális viszonyai, hagyománya

4.2.A világi irodalom jellemzői

4.3.A lovagi epika és líra főbb típusai, témái és jelentősebb képviselői

4.4.A trubadúr líra hagyománya

5.Téma: A későközépkor irodalma

5.1. Az európai későközépkor társadalmi-politikai, kulturális viszonyai

5.2.A Karoling birodalom hatása az európai középkor fejlődésére

5.3.A városi költészet kialakulása

5.4.A középkori dráma jellemzői, műfajai, sajátosságai

5.5.A világi irodalom a korban, a vágánsköltészet

6.Téma: A kora-reneszánsz kora

6.1.A reneszánsz kialakulásának társadalom-politikai, gazdasági, kulturális alapfeltételei

6.2.A reneszánsz fogalma, kulturális kiindulópontja, hagyománya

6.3.A reneszánsz művészet történelmi, gazdasági, világszemléleti alapjai

6.4.A reneszánsz korszakolása

6.5.A humanizmus

7.Téma: Az itáliai reneszánsz

7.1.Az itáliai reneszánsz korszakolása

7.2.Az itáliai reneszánsz jellemzői

7.3.Az itáliai reneszánsz műfajai, témavilága, képviselői, hatása az európai reneszánsz fejlődésére.

7.4.Dante Alighieri életútja

7.5.Dante Alighieri Vitá nova c. gyűjteményének értékelő elemzése, ismertetése

7.6.Dante Alighieri politikai tartalmú művei

7.7.Dante Alighieri Isteni színjáték c. művének értékelő elemzése, ismertetése

8.Téma: Az érett itáliai reneszánsz kora

8.1. Itália társadalmi-politikai, kulturális viszonyai az érett itáliai reneszánsz korában

8.2.Petrarca életútja

8.3. Petrarca Levelek és Titkos napló c. műveinek értékelő elemzése, ismertetése

8.4. Petrarca Dalos könyv c. művének értékelő elemzése, ismertetése

8.5. Boccaccio életútja, helye és szerepe a korabeli és modern irodalom fejlődésében

8.6.Boccaccio Dekameron c. művének értékelő elemzése, ismertetése

9.Téma: Az itáliai késő-reneszánsz kora

9.1. Itália társadalmi-politikai, kulturális viszonyai az itáliai késő-reneszánsz

korában

9.2. A Mediciek és a reneszánsz udvari kultúra

9.3. Niccolo Machiavelli munkássága

9.4. Lodovico Ariosto munkássága

9.5. A művész társadalmi helyzete a reneszánszban

10.Téma: A spanyol reneszánsz kora

10.1. A spanyol reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai

10.2. Cervantes Saavedra életútja

10.3. A Don Quijote c. mű értékelő elemzése, ismertetése

10.4. A spanyol népies nemzeti irány. Lope de Vega alkotói pályaképe

11.Téma: A francia reneszánsz kora

11.1. A francia kora-reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai

11.2. Villon életútja. A Kis- és Nagy testamentum értékelő elemzése, ismertetése

11.3. A francia érett- és késő-reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai

11.4. Rabelais munkássága. Gargantua és Pantagruel c. művének értékelő elemzése, ismertetése

12.Téma: Az angol érett reneszánsz kora

12.1. Az angol kora-reneszánsz társadalmi-politikai, kulturális viszonyai

12.2. Az angol reneszánsz előfutára, Chaucer munkássága

12.3. A reneszánsz kori angol színház

12.4. Az angol színházi írók

13.Téma: Az angol érett reneszánsz kora

13.1. Shakespeare életútja

13.2. Shakespeare korai drámái

13.3. Shakespeare király drámái

13.4. Shakespeare szonettjei

13.5. Shakespeare kortársai és utódai

Ajánlott szakirodalom a témához

Kötelező olvasmányok listája

Kérdések és feladatok gyakorlati órára

Kérdések és feladatok önálló munkához

Kérdések moduldolgozatra

Kérdések szigorlatra

Szakirodalom a tantárgyhoz

OSZTÁLYOZÁSI SZEMPONTOK

A hallgatók tevékenysége a gyakorlati órán megszerzett pontszámok, valamint a moduldolgozat során megszerzett pontszámok alapján van értékelve. A hallgatók osztályozása négyes pontrendszerben történik: kitűnő, jó, elégséges, elégtelen. Az értékelés során a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Kitűnő érdemjegyre a hallgató köteles tökéletesen tájékozódni az irodalmi anyagban, ismernie kell a tanult irodalmi korszakot, a korszakban jelentkező stílusirányzatokat, társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális viszonyokat. Kimerítő választ kell adnia a feltett elméleti kérdésekre, tájékozódnia kell a korszak szépirodalmi alkotásaiban, képesnek kell lennie elemezni, értelmezni azokat, valamint párhuzamot vonni saját korával, kihangsúlyozva a szövegben rejlő aktualitást.

Jó érdemjegyre helyes válaszokat kell adnia a feltett elméleti kérdésekre, tájékozódnia kell az irodalmi korszakban, ismernie kell a korszakot meghatározó irányzatokat. Ismernie és értelmeznie kell a korszak szépirodalmi hagyatékát. Válaszaiban megengedett némi, jelentéktelen pontatlanság.

Elégségesre minősíthető a hallgató felelete akkor, ha kevéssé és következetlenül tájékozódik az anyagban, a szépirodalmi alkotások elemzésekor, értelmezésekor hibásan értékeli, értelmezi azokat. Nem képes levetíteni a tanult korszak és olvasott szépirodalmi alkotás tanulságait saját korára, nem képes felismerni az azokban rejlő aktualitást.

Élégtelen érdemjegyre értékelhető a hallgató felelete akkor, ha ismereteiben nagy hiányosságok vannak. Felületesen vagy egyáltalán nem ismeri a tanult korszakot, annak irodalmi hagyatékát. Válaszaiban nem önálló olvasási élményeire támaszkodik, hanem rövid tartalom leírásokra. Nem képes értelmezni a szépirodalmi szöveget és aktualitását sem képes felismernie. A gyakorlati feladatokat vagy egyáltalán, vagy hiányosan teljesítette.

AZ OSZTÁLYOZÁS MÓDSZERE

A hallgatók tudásszintjét 100-as skálán mérik fel, értékelik, a következő módon: gyakorlati órán a hallgató 50 pontot gyűjthet össze, valamint moduldolgozaton is 50 pontot szerezhethet. A gyakorlati feleletek és a moduldolgozat összesített pontszáma 100.

Azok a hallgatók, akik a gyakorlati és moduldolgozat során 90–100-ig terjedő pontszámot gyűjtöttek össze, kitűnő érdemjegyet kapnak és felmentést a vizsga vagy szigorlat alól. Az ennél alacsonyabb pontszámot elérő hallgatóknak, kivételt képez az elégtelenre 0–59 pontra teljesítők esete, akiknek kötelező vizsgázni vagy/és szigorlatozni, egyéni döntés alapján megvan a lehetősége arra, hogy javítson pontszámán, eredményén, vizsgán vagy/és szigorlaton. A bolognai rendszerben a pontozás a következő 90–100-ig A pont, kitűnő; 89–82-ig B pont, erős négyes; 81–74-ig C, gyenge négyes; 73–64-ig D, erős hármas; 63–60-ig E, gyenge hármas; 59–35-ig F, erős kettes, lehetőség van újra írni a moduldolgozatot és javítani; 34–0-ig FX, gyenge kettes, nincs lehetőség javítani a moduldolgozat eredményén.

Irodalomból írt moduldolgozat esetén a hallgató öt elméleti kérdést kap, amely kérdések mindegyike 10 pontot ér, így összesen 50 pontot lehet összegyűjteni. A gyakorlati feladatokra a hallgató szintén 50 pontot kaphat. Gyakorlati órán a hallgató szóban számol be ismereteiről vagy referátum, prezentáció formájában.

OSZTÁLYOZÁSI SKÁLA: NEMZETI ÉS ECTS

az összes tanulmányi eredményért adható pontszám	ECTS szám	a nemzeti osztályozás skálája	
		vizsga, gyakorlati referátum osztályozására	szigorlat osztályozására
90 – 100	A	kitűnő	beszámít
82-89	B	jó	
74-81	C		
64-73	D	elégséges	
60-63	E		
35-59	FX	elégtelen, javítási lehetőséggel	nem számít be, javítási lehetőséggel
0-34	F	elégtelen, a tananyag újbóli megismétlésével	nem számít be, a tananyag újbóli megismétlésével

[<http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5330>].¹

¹ ЗАТВЕРДЖЕНО наказом ректора ДВНЗ "УжНУ" № 503/01-17 від 03.03.2015 р. Положення схвалене науково-методичною радою ДВНЗ «УжНУ», протокол №2 від 17 лютого 2015 р., і вводиться в дію з першого семестру 2015/2016 н.р. Положення розглянуто та схвалено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «УжНУ» від 26.02.2015 року (Протокол №2)

A tantárgy célja és feladata

A tantárgy célja. *A világirodalom története. A középkor és reneszánsz irodalma*
c. tantárgy fő célja az, hogy a hallgatók megismerkedjenek az európai középkor és reneszánsz irodalmával. A tanulmányozott korszakok társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális viszonyaival. A korszakban jelentkező irányzatokkal, műfajokkal, alkotókkal. Megismerjék a korszak szépirodalmi hagyatékát. Elolvassák, megértsék, elemezzék a korszak legjelentősebb alkotásait, elsősorban szépirodalmi alkotásokról beszélünk. Az elméleti ismeretek közvetítésének fő célja az, hogy a hallgatók megtanulják:

- összegyűjteni és feldolgozni a témával kapcsolatos tudományos és kritikai szakirodalmat;
- megismerni és értékelni az európai középkorban és reneszánsz korában végbement társadalom-politikai, gazdasági, kulturális, irodalmi folyamatokat;
- felhasználni a megszerzett tudást a későbbiekben, a tudományos és pedagógiai tevékenységében.

A tantárgy feladata. Az előadások befejezése után a hallgatónak:

- tájékozódnia kell az európai középkor és reneszánsz korszakában, történeti, társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális és tudományos tekintetben is;
- fel kell dolgoznia a korszak ismert alkotásait, gondolunk itt elsősorban a szépirodalmi, történelmi, egyháztörténeti stb. írásokra;
- fel kell dolgoznia a korszakkal kapcsolatos összes ismert forrásanyagot;
- meg kell ismerkednie a korszak ismert történelmi, irodalmi személyiségeivel;
- tisztában kell lennie az irodalomtörténeti korszakok felépítésével, a korszakolási szempontokkal.

A tananyag elsajátítása után a hallgatónak képesnek kell lennie:

- feldolgozni a tanult korszakkal kapcsolatos összes ismert forrásanyagot;
- elemezni és értelmezni a tanulmányozott korszakban megjelent szépirodalmi irodalmi alkotásokat;
- felismerni a tanult korszak aktualitását és párhuzamot vonni saját korával;
- a tanulmányozott szépirodalmi alkotásokban felismerni azok aktualitását és párhuzamot vonni saját korával, valóságával.

1.Téma: Az európai középkori irodalom kezdete

1. Az európai középkor kezdete
2. Az európai középkor korszakolása
3. A középkori gondolkodás terjedésének feltételei, jellemzői

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az európai középkor kezdetével foglalkozunk. Szó esik a középkor korszakolásáról, az ezzel kapcsolatos datálási kérdésekről. Két korszakhatár kérdését járjuk körül, a római birodalom bukásától, 476-tól datált korszakhatárt és a 3. századtól való datálást. Foglalkozunk a középkor megnevezésének eredetével, a középkor irodalomtörténeti megítélésével. Figyelmet fordítunk a középkori gondolkodás terjedésének feltételeire, jellemzőire. Tárgyaljuk a korszak gondolkodóinak Eihardtnak, Balbulusnak, Beda Venerabilisnak a műveit, történeti felfogását. Odafigyelünk az antik civilizáció középkorra gyakorolt hatásának tanulmányozására. Megvizsgáljuk a barbár népek mentális, kulturális hagyatékának hatását az európai középkor fejlődésére. A kérdés megvilágításakor a korszak történelmi, társadalmi-politikai helyzetére is kitérünk.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Bóna István. A középkor hajnala. Bp.: 1974
2. Papp Imre. Nagy Károly és kora. Debrecen, 1997
3. Johan Huizinga: A középkor alkonya, Helikon, Bp. 1983.
4. Kardos László. A világirodalom története I–IV. kötet. Bp.: 1963/1993
5. Babits Mihály. Az európai irodalom története. Bp.: 1941
6. <http://www.literatura.hu/irok/kozepkor/korszak/kozepkor.htm>
7. <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Kozepkor-vilag.htm>
8. http://magyarszak.uni-miskolc.hu/szakirodalom/szcs_szgy.pdf

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Dolgozza fel: ERNST ROBERT CURTIUS: AZ EURÓPAI IRODALOM ÉS A LATIN KÖZÉPKOR (RÉSZLETEK) c. írását;
2. Dolgozza fel Widukind *A szászok viselt dolgai* c. művét;
3. Dolgozza fel Beda Venerabilis *A langobardok története* c. munkáját

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁRA

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és

történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Tanulmányozza Szent Jeromos irodalom felfogását;
2. Tanulmányozza Váczy Péter európai középkorról vallott nézeteit;
3. Tanulmányozza Cassiodórus történelmi felfogását

TÉMÁK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza az európai koraközépkor társadalmi-politikai viszonyait;
2. Tanulmányozza az európai koraközépkor korszakolási alapelveit;
3. Tanulmányozza az antik civilizáció hatását az európai középkor fejlődésére.

2. Téma: A középkori kultúra jellemzői

1. A középkori kultúra jellemzői, világ- és művészet szemlélete.
2. A középkor szellemi, erkölcsi, világnézeti, vallási szemlélete.
3. Szellemi mozgalmak a középkorban.
4. A koraközépkor jellemzői, korai államok kialakulása, kulturális hagyománya.

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában a középkori kultúra jellemzőiről, művészet szemléletéről, a kor szellemi, erkölcsi, világnézeti, vallási szemléletéről esik szó. Kitérünk a korszak szellemi mozgalmainak ismertetésére, tanulmányozására. Részletesen tárgyaljuk a korai középkori államok társadalmi-politikai, kulturális viszonyait. Foglalkozunk a korszak oktatási politikájával, viszonyaival. Tárgyaljuk a népköltészet és hivatalos vallásos latin nyelvű irodalom helyzetét a korban, azok hatását a többségi társadalom nevelésében, a középkori ideológia elfogadtatásában. Jelezzük a koraközépkor ellentmondásosságát, ami kettős arculatából fakad, hiszen ez a korszak átmenetet képez az ókorból a középkorba. Kihangsúlyozzuk továbbá, hogy ezt a korszakot kezdetben a progresszivitás, majd pedig az agresszivitás, radikalizálódás és elmaradottság jellemezte. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a koraközépkorban egybeolvad az antik hagyomány a keresztény ideológiával. Ekkortól beszélünk az európai feudális társadalomra jellemző szociális viszonyok kialakulásáról. Annak érdekében, hogy a hallgatók tisztán, reálisan lássák és értsék a korszakban végbement kulturális változásokat és azokat le tudják vonatkoztatni a kor irodalmi alkotásaira, szellemi törekvéseire, részletesen tárgyaljuk a korszak társadalmi-politikai, történelmi viszonyait.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.
2. Duby, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
3. Huzinga, Johan: A középkor alkonya, Bp., Európa Könyvkiadó, 1996.
4. Kardos László. A világirodalom története I–IV. kötet. Bp.: 1963/1993
5. Reidl Károly utószava Szent Ágoston: Vallomások c. könyvéhez, Gondolat, 1982.
6. Amor Sanctus (ford. és előszó: Babits Mihály), Helikon, 1988.
7. Babits Mihály. Az európai irodalom története. Bp.: 1941
8. <http://www.irodalmiradio.hu/femis/zene/korzene/gotika.htm>
9. tortenelem.fazekas.hu/uploads/304.doc
10. <http://mek.oszk.hu/04100/04154/04154.pdf>
11. <http://www.keresztenymagyarorszag.hu/>
12. www.studiumgenerale.hu/component/attachments/.../18
13. https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/gloviczki_zsinka-nevelisiskola.pdf

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Dolgozza fel: Prohászka Lajos *AZ EURÓPAI KÖZÉPKOR, RENESZÁNSZ ÉS A 16. SZÁZAD NEVELÉSTÖRTÉNETE* c. művéből *A nevelés története* c. részt;
2. Dolgozza fel: Bergendi Rita *A középkor művészete* c. tanulmányát;

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse az európai középkor fő művészeti irányzatait;
2. Ismertesse a középkori kultúra jellemzőit;
3. Ismertesse a középkor szellemi törekvéseit;
4. Ismertesse a középkor erkölcsi nézeteit;

TÉMÁK ÉS KÉRDÉSEK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Harmat Árpád Péter *Mindennapi élet a középkorban c.* írását;
2. Tanulmányozza Gloviczki Zoltán – Zsinka László *Nevelés és iskola az antik és középkori Európában c.* jegyzetét;
3. Tanulmányozza a középkori szellemi mozgalmak szerepét a korszak gondolkodásának, világnézetének alakulásában.

3. Téma: A koraközépkori irodalom

1. Az új vallás, a kereszténység térhódításának feltételei, lehetőségei
2. A vallásos irodalom főbb típusai
3. Liturgikus és liturgián kívüli irodalom
4. Vallásos epika, líra, dráma
5. A népi-nemzeti nyelvű irodalom

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában a keresztény vallás térhódításának kérdésével foglalkozunk. Részletesen tárgyaljuk a középkori vallásos latin nyelvű irodalom korban betöltött szerepét, műfajait. A kérdés vizsgálatakor külön tárgyaljuk a liturgikus és liturgián kívüli irodalom jellemzőit. Kitérünk a középkori vallásos latin nyelvű líra, epika, dráma tanulmányozására.

Nagy figyelmet fordítunk a vallásos latin nyelvű irodalom többségi társadalom szellemi, ideológiai nevelésében betöltött szerepére. Külön elemezzük a korabeli vallásos himnuszok, legendák, példák műfaji sajátosságait, témáját, üzenetét, közvetítési körét. Foglalkozunk a látomásirodalom műfaji sajátosságaival, közvetítési céljával, hatásával a keresztény ideológia terjesztésében. Szent Ágoston Vallomások c. írását is elemezzük. Hangsúlyozzuk a mű korabeli értékeit, valamint hatását az európai irodalom, gondolkodás fejlődésére. Szent Jeromos munkásságát ugyancsak tanulmányozzuk, különös tekintettel a középkor ideológiájában betöltött szerepére.

Adott téma keretein belül a népi-nemzeti irodalom taglalására is kitérünk. Nem véletlen, hogy nagy figyelmet fordítunk adott probléma vizsgálatára, hiszen ez az irodalom forrásanyagul szolgál a későbbi korok irodalma számára. Elsősorban a kelta, angolszász, skandináv irodalmi hagyományt vesszük górcső alá. Elemezzük ságákat, az eddikus költészetet, a Beowulf c. művet.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.
2. Duby, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
3. Huzinga, Johan: A középkor alkonya, Bp., Európa Könyvkiadó, 1996

4. Szerb Antal. A világirodalom története. Bp.: 1941
5. Kardos László. A világirodalom története I–IV. kötet. Bp.: 1963/1993
6. Babits Mihály. Az európai irodalom története. Bp.: 1941
7. Katus László: A középkor története, Budapest 2001, Különösen is: 69-104, 121-123, 129-133, 140-157, 183-189, 207-209.
8. Szántó Konrád: A Katolikus Egyház története I., Budapest 1983, 261-359.
9. Klaniczay Gábor szerk., Európa ezer éve: a középkor I., Budapest 2004. Különösen is: 117-155, 183-219.
10. Southern, Richard William: A nyugati társadalom és egyház a középkorban, Budapest 1987.
11. sts.bdf.hu/btk/trti/.../SBANTR3216%20ETE%20SZ.doc
12. hajnalkor.hu/files/Prepuk_Zsidóság1997.pdf
13. <https://sites.google.com/site/mvszettrnet/.../a-kzpkor-mvszet...>
14. www.torilecke.com/.../a-korai-kozepkor--bako-eszter-ix.b.-...

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Dolgozza fel: Artner Tivadar *A középkor művészete*;
2. Dolgozza fel: Babits Mihály *Az európai irodalom története* c. tanulmányának középkorra vonatkozó részét;
3. Dolgozza fel: Babits Mihály *Amor Sanctus* c. írását.
4. Beowulf
5. Cid
6. Edda
7. Nibelung-ének
8. Assisi Szent Ferenc: Naphimnusz
9. Szent Ágoston: Vallomások
10. Jeremiás siralmai

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse a keresztény vallás térhódításának szerepét a korabeli világnézet alakításában;
2. Ismertesse a didaktikus irodalom műfaji sajátosságait, hatását a középkori irodalom alakulására;
3. Ismertesse a himnusz és legenda műfaji sajátosságait;

4. Ismertesse a vallásos irodalom hatását a középkori irodalom alakulására;
5. Ismertesse a népi nemzeti irodalom főbb sajátosságait.

TÉMÁK ÉS KÉRDÉSEK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonytságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Szent Ágoston *Vallomások* c. művét, mutassa ki a műben megfogalmazott tanítás utókor gondolkodóira gyakorolt hatását;
2. Tanulmányozza a középkori legenda műfajának hatását a többségi társadalom vallásos és politikai nevelésében;
3. Tanulmányozza a látomásirodalom hatását a keresztény vallás terjesztésében;
4. Tanulmányozza a kelta szkálák szerepét a középkori irodalom fejlődésében;
5. Az óskandináv irodalom és az eddikus költészet helye és szerepe a középkori irodalom fejlődésében.

4. Téma: Az érett-középkor irodalma

1. Az érett középkor társadalom-politikai, kulturális viszonyai, hagyománya
2. A világi irodalom jellemzői
3. A lovagi epika és líra főbb típusai, témái és jelentősebb képviselői
4. A trubadúr líra hagyománya

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az érett középkor történelmi, társadalmi-politikai viszonyaival, hagyományaival foglalkozunk. Kitérünk a világi irodalom fejlődésére, műfajaira, alkotóira. Hangsúlyozzuk, hogy a középkorban a világi irodalom is latin nyelvű volt, csakúgy, mint a vallási. A fő különbség a műfajban, témában, a megszólítottak körében és az alkotás üzenetében rejlik. Először a történetírók, filozófusok munkáit vesszük górcső alá, elsősorban Boethius *A filozófia meghasonlásáról*, Fortunát, valamint Szevijjai Izidor írásait. Szólunk a latin nyelvű krónikákról, többek között: Beda Venerabilis *A dánok története*, Dzsordáni *A frankok története stb.* műveiről. Foglalkozunk a lovagi irodalom, azon belül lovagi eposz, lovagregény, lovagi líra, valamint a trubadúr líra műfajával, műveivel, korabeli és irodalomtörténeti szerepével, megítélésével. Elemezzük a Trisztán és Izolda c. lovagregényt, Arthur király és a kerekasztal lovagjai, Roland-ének, Nibelung-ének, Ének Igor hadáról stb. c. lovagi irodalom alkotásait. Részletesen tárgyaljuk a trubadúr líra műfaji

sajátosságait, kialakulásának társadalmi hátterét. Párhuzamot vonunk a lovagi és trubadúr líra között. Elemezzük Walther von der Vogelweide költeményeit.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Duby, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
2. Szabics Imre: A trubadúrok költészete, Bp., Balassi Kiadó, 1995.
3. Huzinga, Johan: A középkor alkonya, Bp., Európa Könyvkiadó, 1996.
4. <http://www.literatura.hu/irok/kozepkor/korszak/kozepkor.htm>
5. users.atw.hu/butics/.../irodalom9/A_Kozepkori_irodalom.do...
6. <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Kozepkor-vilag.htm>
7. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/lovagi_kultura/
8. <http://jimmav.gportal.hu/gindex.php?pg=33681262&nid=5874446>
9. <http://www.irodalmijelen.hu/>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Trisztán és Izolda
2. Roland-ének
3. Ének Igor hadáról
4. Arthur király és a kerekasztal lovagjai
5. Walther von der Vogelweide

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Elemezze Walther von der Vogelweide adott verseit:

Hogy hozzád olyan ritkán járok

Daz ich dich so selten grüeze

Hogy hozzád olyan ritkán járok
az nem történik úrnóm
rosszaságból nem baj ha a
szerelmespárok összevesznek míg
szívük egymásért lángol
ne szomorkodj légy vidám
szelíd harag szenvedélyes kibékülés
ez az amit a szerelem kíván

sohasem láttam napokat múlni
olyan gyorsan mint az enyéimet
miért kell nekik kezemből kihullni?

miért hogy mind-mind annyira siet?
talán olyasvalakihez futnak
aki nem becsüli őket annyira mint
én majd megtudják kinek kezébe
jutnak

egyvalamit sose mondj úrnóm
magadat megcsúfolni ne akard
ha mégis így beszélsz nehéz lesz
tűrnöm mint amikor kérlelik a fukart
„adnék neki ha szerencséje volna”
ő a szerencsétlen aki senkinek sem
ad mindenkinek ugyanígy
válaszolna

Teljes tétovaságban

In einem zwivellichen wan

Teljes tétovaságban
ültem törtem a fejemet
nem megy hogy ezt a nőt tovább
szolgáljam
de a remény hozzá visszavezetett
azt mondtam remény? jaj
helytelenül
inkább csak egy picit reményke
ha megtudjátok gúnyal néztek rám
szegényre
de aki örül tudja minek örül

engem egy szalmaszál tett boldoggá
azt ígéri meghallgatást nyerek
a szálaeskat hajtottam szakaszokká
mint errefelé szokta sok gyerek
figyeljétek csak így tesz-e a delnő
ígytesz nemígytesz ígytesz
nemígytesz ígytesz
bárhogy hajtogatom a vége vég lesz
ez ad reményt bár ehhez hit is kellő

bármennyire szeretem őt
mégis eltűnök hogy a hímnem
nagy számban udvarol neki sőt
próbálkozásait nem irigylem
tapasztalás az alapja hitemnek
nem könnyű őt a lábáról levenni
vegyék észre csalárdsága ezernyi
míg a sok szájhős körülötte hemzseg
égessége erősen ironikus fordulat.

Szerelem egyik szokása

Minne diu hat einen sitte

Szerelem egyik szokása
olyan hogy nem kéne lennie
hogy ne legyen úgy illenek
mert emiatt van sokak

szorongattatása

bár ne szenvednénk ennyire
ebből elég
Szerelemnek a huszonnégy év
sokkal
kedvesebb mint a negyven
az ősz haját elveti vonóval-tokkal

Szerelem az én úrnőm is volt
trükkjeivel sokakat becsapott ám
na és azt csinálta velem
ha egy ifjunc arra téblábolt
hogy megvetően fintorgott rám
eltaszított a Szerelem
hülye piccsa magát becsapja szintén
a furfangjaival míg átveri az
ostobákat
hiszen sokkal idősebb mint én
Szerelem magatartásához
járul még, hogy körülrajongva sok
bolondtól
úgy ugrándozik mint egy csitri
tőle a józan ész messze távozik?
tényleg ilyen hülye? mégis mit
gondol?
nem képes a szemét kinyitni?
jó lesz ha az őrjöngést abbahagyja
és úgy viselkedik mint egy eszes nő
ha megütné magát a szívem
megszakadna

Szerelem ne vegye zokon
hogy míg ő tombol
én csöndben üldögélek
jókedvem ugyanúgy felsőfokon
mint azé aki ugrabugrál izomból
mit akar még tőlem az árva lélek?
én azt szolgálom aki megbecsül
keressen mást hétköznapokra
tőlem a vasárnapot kapja egyedül
[<http://www.irodalmijelen.hu/>].

2. Elemezze a Roland-ének részletét, mutassa ki a szövegrészben a középkori gondolkodás, világlátás jellemzőit:

CLI

látja Roland barátját holtában
teste elnyúlt arca föld porában
siratja is szíve bánatában
„szánhatom már vitézséged társam!
együtt kivel évek sorát jártam

nem sértettél s okát én sem adtam
fáj az élet hogy itt fekszel holtan”
szavát mondja s szédül lelke
nyomban
Éber nevű ménjén ül aléltan
arany kengyel tartja csak szilárdan

hogy ne bukják járjon bár tudatlan
CLII

alig éled Roland gróf ocsudva
ájultából alig tér még vissza
látja immár mily szörnyű nagy kára
elhullt a frank jutott mind halálra
érsek maradt s Valtér csupán állva
ki megtért ím hegyekből leszállva
hispanokkal dúlt kemény csatája
embereit pogány mind levágta
völgy felé fut nincs más választása
segítségül Rolandot így hívja
„jó gróf! hol vagy? vitézlő dalia!
hol te harcolsz nem félek én soha!
Valtér vagyok Mélgut hódítója
ősz Drohonnak öccse atyja fia
kit jó szívvel vittél sokszor hadba
lándzsám törött pajzsom is hasadva
páncélnak szétfoszlik sodronya
belém hatolt pogánynak vasa
ím meghalok nagy volt ám az ára”
e szavakat Roland hogy meghallja
tusázva jó lovát sarkantyúzza
CLIII

gyászol Roland búsul keservesen
új tusát kezd hol legtöbb az ellen
huszat vág le gaz hispán szerezcent
Valtér hatot érsek ötöt menten...
szól pogány nép „bitangolnak itten
ne engedjük őket elevenen
urak! hitvány ki rájuk nem megyen
s gyáván hagyja szökjenek sértetlen”
vad üvöltés hangzik fel éktelen
minden felől pogány rájuk megyen
CLIV

jó Roland gróf lám mily nemes
bajnok
hummi Valtér hős lovag jó harcos
érsek úr is sok próbát kiállott
társukat hogy elhagyják nincs oly ok
dúló harcban sűrűk a csapások
ezer pogány áll ellenük gyalog
s negyvenezren lovon szaracénok –
közelíteni nincs ám bátorságok
karjuk lándzsát dárdát meg kopját
dob
vetnek gerelyt s nyiluk is röppen sok
meg is ölik Valtér jó lovagot
rejmszi Türpin ékes pajzsa romlott
sisakja hull vas zúz fején csontot

mállik vértje sodronya is foszlott
négy lándzsa üt sebet testén nagyot
ménje holtan alatta összerogy
esik Türpin! soha így bánatot!
CLV

rejmszi Türpin midőn érzi estét
s négy lándzсарúd hogy átveri testét
talpra szökik nem késik a derék
Roland felé szaporázza léptét
röviden szól „verve nem vagyok
még!

vitéz míg él nem hagyja, hogy
gyózzék!”

vonja Almaszt szép rőt kelevézét
ezerszer sújt dúlja harc sűrűjét
szól majd Károly: lám senkit sem
kímélt

s leli véle négyszáz holt tetemét
ezt sebezte annak szelte testét
sok közülük ott vesztette fejét –
gesta mondja s ki csatát látón néz
Szent Egyed úr isteni csodaképp
Lanban rótt a klostromban jegyzését –
ki ne tudná? volt róla szó elég!
CLVI

jó Roland gróf hősként vívja harcát
verejtézkzik forró láz járja át
szörnyű fájás gyötri koponyáját
kürt fúvása tépte halántékát
jön-e Károly áhítja tudását
fogja kürtjét gyöngye halk hangot ad
torpan császár hogy meghallja szavát
„urak! – így szól – nyögjék sors
csapását

Roland öcsém éri ma végnapját
kürt szavából hallom halódását
ki segílyt hoz gyorsan vágta sson hát!
fújjatok meg mindahány harsonát!”
hatvanezret fújjak meg – hadd
hallják!

fölzeng a hegy völgyek is harsogják
szaracénok tréfának nem tartják
„jó mireánk Nagy Károly!” kiáltják
CLVII

szól pogány nép „visszajő a császár!
halljuk hangját frank had mint
trombitál

Károly ha jó ránk itt ma nagy vész
vár

Roland ha él újul harcunk immár

Hispániánk elvesztjük – mily nagy kár!”

sisakosan négyszáz ím előáll jobbat senki e hadban nem talál Roland ellen mind ádáz harcba száll dolgából gróf ki nem fogy soha már CLVIII

átja Roland mint jönnek feléje erőt merít éled büszke kedve meg nem hátrál míg csak tart élete jó ménjén ül Éber annak neve sarkantyúnak színarany tuskéje hol csata dúl tör az ellenségre s Türpin érsek szintúgy együtt vele szólnak azok „bőrét ki-ki mentse! halljuk hangját zeng a frank sok kürtje

hatalmas úr Károly tér meg ide” CLIX

gyávát Roland nem szívelt sohasem dölyfösszívút és hamislelkút sem s lovagot sem ha nem küzd keményen

érsek úrhoz Türpinhez szól fennen „gyalog harcolsz míg én ülök ménen kedvellek ám s melletted a helyem jó sors rossz sors minket együtt érjen nem hagylak el bárki ember kérjen pogányokra menjünk mind a ketten! Dürendálom tusáz igen szépen!” szól az érsek „ki nem küzd becstelen jó már Károly s értünk bosszút veszen”

CLX

szól pogány nép „balsorsra szült anyánk!

felvirradt ím szörnyűség napja ránk sok vezérünk pusztult meg daliánk bajnok Károly hadával jó reánk halljuk immár frank kürtszó mily harsány

Örömhegye! hallik át zsviváján

3. Ismertessék a Trisztán és Izolda c. lovagregényt.

Roland gróf meg oly dühödte kapitány

hús-vér ember meg nem győzi csatán vegyük célba s hagyjuk itt azután” lándzsát kopját dárdát dob valahány vetnek gerelyt s nyíl röppen: rajta szárny

nagy rést ütnek Roland gróf tört pajzsán

szakad a szem szétroncsolt páncélján ám teste ép nincs benne csepp hiány harminc mély seb tátong Éber lován holtan rogy le gróf ült eddig hátán elhagyják már menekül a pogány egymagában áll Roland gróf talpán CLXI

fut a pogány bús haraggal szíven szaporán lép iszkol hispán földjén marad Roland őket nem üzhetvén elpusztult már Éber jó csatamén járhat gyalog restelli bármiként érsekhez megy Türpinhez segítvén aranymívű sisakot old fejen fehér vértjét fejtí róla gyengén selyemingét szalagokra tépvén kötést pólyál vérző sok mély sebén átöleli viszi széles mellén zöld pázsitra nyugtatja le szegényt s kedves szóval szól hozzá kérlelvén „ó nemes úr! ekként hadd tegyek én: sok hű társunk kit szerettünk egyként ne hagyjuk itt szerte holtan fekvén lelném őket s híven fölismerném te elébed szép sorba helyezném” „menj el s térj meg – érsek úr szól ekként –

Úrnak hála tiéd e föld s enyém [web.zone.ee/aurin/regek/roland.html]”

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyosságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a

témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Zemplényi Ferenc *Lovagi kultúra* c. írását;
2. Tanulmányozza a trubadúr líra szerepét és hatását a középkori világi irodalom fejlődésére;
3. Tanulmányozza a lovagi irodalom műfajait, a műfaj szerepét a középkori világi irodalom fejlődésében.

5.Téma: A későközépkor irodalma

1. Az európai későközépkor társadalmi-politikai, kulturális viszonyai
2. A Karoling birodalom hatása az európai középkor fejlődésére.
3. A városi költészet kialakulása.
4. A középkori dráma jellemzői, műfajai, sajátosságai
5. A világi irodalom a korban, a vágánsköltészet

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az európai későközépkor történelmi, társadalmi-politikai, kulturális viszonyaival foglalkozunk. Hangsúlyozzuk, hogy ez a korszak a középkor hanyatlásának a kora, amely Nyugat Európában a feudális társadalmi rendszer felbomlását, a polgári társadalom alapjainak letéteményezését hozta magával. Szó esik a Karoling birodalomról is, amelyet az irodalomtörténeti hagyományban Karoling reneszánszként szoktak emlegetni. Egy új jelenségről is szólnunk, a városi költészetről és annak termékéről, a mesterdalnok költészetről. Tanulmányozzuk a latin nyelvű vallásos irodalom jellemzőit a korban. Elsősorban a középkori dráma műfaji sajátosságaival, szerepével foglalkozunk. Kitérünk a passió, misztérium, mirákulum, moralitás tárgyalására. Megvizsgáljuk az antik dráma hatását a középkori európai dráma fejlődésére. Foglalkozunk azzal a kérdéssel is, hogyan alkalmazta az egyház a dráma műfaját a keresztény vallás tanainak, szellemiségének terjesztésére.

A témán belül a világi irodalom kérdését is tárgyaljuk. Ezen belül első sorban a vágánsköltészet műfaji sajátosságaival, témavilágával, megszólítottjaival, üzenetével foglalkozunk. Elemezzük a *Carmina burana* c. gyűjtemény verseit. Foglalkozunk a vágánsköltészet európai irodalom fejlődésére gyakorolt hatásával.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Szerb Antal. A világirodalom története. Bp.: 1941
2. Kardos László. A világirodalom története I–IV. kötet. Bp.: 1963/1993
3. Babits Mihály. Az európai irodalom története. Bp.: 1941
4. Katus László: A középkor története, Budapest 2001, Különösen is: 69-104, 121-123, 129-133, 140-157, 183-189, 207-209.
5. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.

6. DUBY, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
7. Szabics Imre: A trubadúrok költészete, Bp., Balassi Kiadó, 1995.
8. Huzinga, Johan: A középkor alkonya, Bp., Európa Könyvkiadó, 1996.
9. <http://www.literatura.hu/lexikon/v.htm>
10. <http://mek.oszk.hu/00300/00347/00347.htm#8>

OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Carmina Burana

szabadon választott középkori drámák

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse a moralitás műfaji sajátosságait, szerepét a középkori dráma fejlődésében;
2. Ismertesse a középkori liturgikus drámát;
3. Ismertesse a középkori vágánsköltészetet;
4. Elemezze *Félre könyvek, doktrinák* c. verset:

Félre, könyvek, doktrinák

Félre, könyvek, doktrinák
hív az édes dáridó!
Kivirult az ifjuság,
szúzi csokrát szedni jó,
vénhez illik a komolyság
neki már csak az való!
Ránk dohosul az idő
könyvek börtönében,
tréfa és csók, nóta, nő
az igazi éden!
A tavasznak lába kél,
és a testet gond nyüvi,
küszöbünkön áll a tél,
életünket hergeli,
vérünk szárad, szívünk fárad,
fogy az öröm, elmarad,
öregedő nyavalyáknak
pereputtya riogat.
Ránk dohosul az idő
könyvek börtönében,
tréfa és csók, nóta, nő
az igazi éden!
Éljünk mint az istenek;
rég tanács, bölcs tanács!

A szerelem integet,
rajta fiúk, indulás:
mozogjunk hát a piacra,
az utcára izibe,
viszket már a lányok talpa,
táncra cincog a zene.
Ránk dohosul az idő
könyvek börtönében,
tréfa és csók, nóta, nő
az igazi éden!
Ingó-bingó, karcsú szűz
akad ott száz, ezer is,
arca, szeme csupa tűz,
karja gyors és lába friss;
hej, hogy perdül az a szőke,
az a barna, hogy hajol,
a szemük, míg nézem őket,
lelkektől is megrabol.
Ránk dohosul az idő
könyvek börtönében,
tréfa és csók, nóta, nő
az igazi éden!
([Szabó Lőrinc](#) fordítása)
<http://www.literatura.hu/lexikon/v.htm>];

5. Elemezze a KEZDŐDIK PEDIGLEN A PÉNZ SZENT EVANGÉLIUMA SZENT MÁRKA SZERINT c. verset, mutassa ki a versben az egyházzal szemben megfogalmazott kritikákat:

(*Initium sancti evangelii secundum marcas argenti*)

Amaz időben így szóla a pápa a rómaiakhoz:

"Midőn eljövend az ember fia, a mi fenségünk trónusához, először ezt mondjátok neki: »Barátom, mivégre jöttél?« S ha ő, ahelyett, hogy megnyitná zsebét, kitartoán kilincsel továbbra is tinálatok: vessétek ki a külső sötétség mélyeire."

Történt pedig, hogy egy bizonyos szegény klerikus érkezett vala a pápa úr udvarába, és imígyen kiáltozott, mondván:

"Könyörüljete rajtam, legalább ti, pápai ajtónállók, mivel a szegénység ugyancsak megérintett engem. Szörnyű ínségben és nyomorúságban senyvedek, esdekelve kérlek titeket: szánjatok hát meg igen nagy bajomban, roppant szegénységemben."

Azok azonban, hallván az ő siránkozásait, igen méltatlankodának és mondták vala:

"Barátom, vigyen csak végső romlásodba a te szegénységed! Távozz színünk elől, te sátán, mivel a pénz hatalma nincsen birtokodban. Bizony, bizony mondjuk neked: nem jutsz be a te Urad örömébe, míg meg nem szabadulsz utolsó fillérideitől is a mi tenyerünkben."

Elmenvén tehát a szegény, eladá köpenyét és ingét és mindenét, amiye csak volt vala, és odaadá azoknak árát a kardinálisoknak és az ajtónállóknak és a kamarásoknak. Azok azonban imígyen szóltanak:

"Sokan vagyunk, mit kezdjünk ennyivel?"

És kidobták vala őt a külső sötétség mélyeibe, és ő kimenvén keserves sírásra fakadt, és nem vala vigasztalása.

Történt pediglen ennek utána, hogy valamely gazdag klerikus érkezett vala a pápa udvarába. Ez pediglen kövér vala, hájas és terebélyes, aki viszálykodván megölte vala felebarátját. És méne az ajtónállókhoz, és adott nekik, és méne a kardinálisokhoz és adott nekik, és méne a kamarásokhoz és azoknak is adott vala. Azok azonban úgy gondolták vala, hogy még ennél is többet fognak kapni. A pápa úr pedig meghallván, hogy a kardinálisok és többi szolgálói mily gazdag ajándékokat kaptak vala a klerikustól, egészen belebetegedett vala, és majdnem halálát lelte. De tüstént felgyógyult vala, minekutána a gazdag klerikus válogatott aranyakat és ezüstöket küldött néki ajándékul. Ekkor pediglen a pápa úr maga köré gyűjté a kardinálisokat és mindennemű szolgáját, és mondá nekik:

"Felebarátaim, mindig ügyeljete arra, nehogy valaki üres szavakkal rászedjen benneteket. Ime példát adtam néktek: ahogy én cselekszem, ti is hasonlóképpen cselekedjete."

Fordította: Végh György [<http://mek.oszk.hu/00300/00347/00347.htm#3>];

6. Elemezze a *Gyónás* c. verset, ismertesse a versben megfogalmazott világlátást:

GYÓNÁS

(*Estuans intrinsecus*)

Háborogva, legbelül
düh és csupa szégyen,
a szívemhez így beszél,
nagy keserűségem:
könnyű anyag, szaporán
kell lebegnem, égnem,
vagyok, mint a falevél,
hányódva a szélben.

Mert, bár régi, jó tanács
és tisztes sajátság,
hogy a bölcs sziklán-hegyen
építi a házát,
én, bolond, olyan vagyok,
mint a víz, mely átvág
partjain, és százfelé
hömpölygeti árnját.
Sodródok is, ahogy a
csónak, evezőtlen,

mint madár, mely úttalan
száll a levegőben,
pattan rólam zár, bilincs,
pattan énelőttem;
egyre jobban súlyedek
a betyárfertőben.
Nehéz dolog énnékem
a komoly agy és szív,
de ízlik mind, amit a
tréfa méze készít;
Venus szava szent parancs,
csábít, emel, épít,
Venusé, ki nem szeret
soha gyáva férfit.
Az ifjúság útja a
széles út a földön;
csakúgy ragad rám a bűn,
erényem nem őrzöm;
üdvöm helyett én bíz a
gyönyörrel törődöm:
lelki halott, féltem és
ápolom a bőröm.
Érsek atyám, kegyes úr,
szíved megbocsásson:
jó halállal halok így,
kínját vígan állom:
a szép nőt, bár megsebez
mindenütt kívánom,
s ha test nem, hát gondolat
segít vele hálnom.
Győzni a természetem
majdnem lehetetlen;
lányt ha látok, tiszta hogy
maradjon a lelkem?
Ifjú vagyok, a kemény
törvényt fáj követnem,
mikor forr a könnyű vér
gyönyörvágya bennem.
Tűzre téve ki hiszi,
hogyan épp ő nem ég meg?
Páviában szűzi hogy
maradjon a lélek?
Mint vadász, jár Venus ott,
s ő int a legénynek,
édes arca rabul ejt,
szemei igéznek.
Vinnék ma Hippolytust
a víg Páviába,
nem lenne Hippolytus
holnapra az árva:

Venus ágya felé tér
minden út iránya:
sok a bástya ott, de nincs
egy se Szűzi Bástya.
Másodszor a kártya is
nagy pont bűneimben.
De mikor az asztalon
ott hagyom az ingem,
fázó testem vad dühök
tüze fűti ingyen:
versem akkor remekel
legjobban a rímben.
Harmadiknak említem
a korcsmát; ezerszám
dallal rá a glóriát
akkor is csak zengd szám,
ha angyali kórus ül
a mestergerendán
és fölöttem sírja, hogy:
"Requiem aeternam."
Én korcsmába akarok
meghalni, s komizság
lenne, hogy búcsúkupám
számról leszakítsák;
vígabb lesz az angyali
dal is ott és tisztább,
hogyan: "Fogadd be, kegyes ég,
ezt a jó borisszát!"
Gyúl a lélek mécsse, csak
bor töltse, hevítse,
nektár kell, hogy a szívet
egekig röpítse,
édesebb énnékem a
korcsma-kripta kincse,
mint amit vízzel kever
az érseki pince.
Menekül a nép elől
némelyik poéta,
sutba ül, nem kell neki
hejehuja, séta:
könyv s gond nyúvi s a magány
egyéb tartozéka,
de amit az agya szül,
mégiscsak pocsék a!
Nőre nem néz, éhezik
közülük sok: únja
s félve nézi, hogy zsbong
a piac s az utca;
halhatatlan művekért
vájkálnak magukba:

öli őket szorgalom,
megöli a munka.
Ki-ki tudja, hogy neki
mi jó, szív szerinti:
én például nem bírok,
ha böjtölök, írni;
lefőz minden siheder,
mikor nincs mit inni;
éhkopp és szomj gyász nekem,
mégpediglen síri.
Ki-ki tudja, hogy neki
mi lesz és mi volt jó:
ösztökélni ihletem
nekem csak a bor jó,
ámde adja aranyát
a csaplár s a hordó:
a legjobbtól lesz csak a
költő szíve forró.
Amilyen bort ihatok,
olyan lesz a versem,
s nem telik ki semmi jó
tőlem, míg nem ettem.
Bőjti nap nem száll a szó,
csak kényszeredetten:
ha iszom, Ovidius
elmarad mögöttem.
Bizony horkol ihletem
vagy nagyokat ásít,
míg hasam föl nem dagad
szinte torkig, állig;
de ha emeletemen
Bacchus úr tanyázik,
Phoebus is jön s kezdi méz-
ajkának csodáit.
Gyónásom a bűneim,
íme, sorra vette,
szolgáid is ezeket
vetik a szememre;
maga ellen vádat így
nem emelne egy se,
bár mulatni, úgy hiszem,
mindnek volna kedve.

Jelenlétében kegyes
érsek nagyuramnak,
ki az Úr szava szerint
ítél és igazgat,
vesse rám kövét, szegény
költőre, de az csak,
ki tisztának érzi a
lelkét és igaznak.
Magam ellen, ami csak
volt, elmondtam, íme,
és kihánytam a gonosz
mérget, mely telíte.
Borzaszt régi életem
s új út vonz, új ige:
ember arcba lát csupán,
Jupiter a szívbe.
Bűneimet gyűlölöm;
vágyom az erényre,
töltse be új lelkem új
szellem égi fénye.
Tiszta tejre vágyik az
újszülöttek ínye:
szívem többé ne legyen
hiúság edénye.
Könyörgök, Köln nagyura,
ne add ki az útam!
Irgalmazz famulusod
szívének az Úrban;
ne vesszen a vezeklő
bűnben, nyomorultan:
parancsaid követem
híven - ámen, úgy van.
Hódolok neked, kimélj
és ne haragudj rám;
kímél nyáját a vadak
ura is, oroszlán.
S itt, föld fejedelmei,
felém mosolyogván,
védjete, mert súlyos az
én mostani óram!

Fordította: Szabó Lőrinc

[<http://mek.oszk.hu/00300/00347/00347.htm#8>]

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a

témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Dukkon Ágnes: Hónap- és évszakábrázolások a Carmina Burana verseiben c. írását;
2. Tanulmányozza a középkori dráma fejlődését, műfajait, hatását az európai dráma fejlődésére;
3. Tanulmányozza a vágánsköltészet szerepét az európai modern irodalom fejlődésére;
4. Tanulmányozza a Carmina Burana társadalmi-politikai mondanivalóját.

6.Téma: A kora-reneszánsz kora

1. A reneszánsz kialakulásának társadalom-politikai, gazdasági, kulturális alapfeltételei
2. A reneszánsz fogalma, kulturális kiindulópontja, hagyománya
3. A reneszánsz művészet történelmi, gazdasági, világszemléleti alapjai
4. A reneszánsz korszakolása
5. A humanizmus

A TÉMÁ RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az európai reneszánsz kialakulásának történelmi, társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális hátterével foglalkozunk. Tisztázzuk a reneszánsz fogalmát, kulturális kiindulópontját, hagyományát. Foglalkozunk a reneszánsz művészet sajátosságaival. Részletesen tárgyaljuk a reneszánsz fogalmát, az antik hagyományhoz való kötődését. Jelezzük, hogy a kezdetben az európai reneszánsz az antik római hagyományra épített, abból táplálkozott, s csak később fedezte fel az antik görög műveltséget. Szó esik arról is, hogy a reneszánsz társadalmi alapja a polgári társadalomért való küzdelem volt, valamint a tudomány, felfedezések, hajózás, kereskedelem iránti igény jellemezte. Kitérünk a reneszánsz értékrend tárgyalására is. A humanizmus kérdését is tisztázzuk. Ennek kapcsán jelezzük, hogy a humanizmus a reneszánsz szellemi mozgalma, amelynek alapjául szintén az antik minták szolgálnak. A reneszánsz korszakolásáról is szólunk. Érintjük a Nyugat-, Közép- és Kelet Európai reneszánsz sajátosságait, jellemzőit. Foglalkozunk a reneszánsz irodalom irodalomtörténeti megítélésével, valamint adott korszak európai történelemre, társadalmi-politikai, kulturális fejlődésére gyakorolt hatásával.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
2. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.

3. Arnold Hauser: A művészet és az irodalom társadalomtörténete I. gondolat, Bp. 1980.
4. Dante a középkor és a reneszánsz között. Szerk.: Kardos Tibor, Akadémiai, 1966.
5. Madarász Imre: Az olasz irodalom története, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
6. Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető, 1941.
7. Kovács Endre – Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak. 2. kiad. Tankvk. Bp. 1980.50. p.
8. **Artner Tivadar : A reneszánsz művészete.** Budapest : Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1965
9. **Baxandall, Michael : Reneszánsz szemlélet, reneszánsz festészet.** Budapest : Corvina Kiadó Vállalat, 1986
10. **Brown, Howard Mayer : A reneszánsz zenéje.** Budapest : Zeneműkiadó Vállalat, 1980
11. **Buricchi, Susanna : Érett reneszánsz és manierizmus.** Budapest : Corvina, 2006
12. <http://varkerti.hu/varkerti/dokumentumok/OlaszReneszansz.pdf>
13. <http://tortenelemcikkek.hu/node/290>
14. <http://reneszansz.pbworks.com/w/page/14453557/Renesz>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Dolgozza fel Ács Pál. *Reneszánsz irodalom* c. tanulmányát;
 Dolgozza fel Artner Tivadar. *Reneszánsz művészet* c. művét.

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse a reneszánsz társadalmi-politikai alapjait;
2. Ismertesse a reneszánsz kulturális törekvéseit;
3. Ismertesse a reneszánsz szellemi törekvéseit, jellemzőit;
4. Ismertesse a reneszánsz irodalom előzményeit.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

2. Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos

anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza az európai reneszánsz terjedésének társadalmi-politikai, történeti hátterét;
2. Tanulmányozza az európai reneszánsz szellemi törekvéseinek sajátosságait, jellemzőit;
3. Tanulmányozza az európai reneszánsz kultúra jellemzőit, törekvéseit, sajátosságait.

7.Téma: Az itáliai reneszánsz

1. Az itáliai reneszánsz korszakolása
2. Az itáliai reneszánsz jellemzői
3. Az itáliai reneszánsz műfajai, témavilága, képviselői, hatása az európai reneszánsz fejlődésére.
4. Dante Alighieri életútja
5. Dante Alighieri Vitá nova c. gyűjteményének értékelő elemzése, ismertetése
6. Dante Alighieri politikai tartalmú művei
7. Dante Alighieri Isteni színjáték c. művének értékelő elemzése, ismertetése

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az itáliai reneszánsz korszakának vizsgálatával foglalkozunk. Kitérünk az itáliai reneszánsz korszakolására, mind a négy korszakát részletesen tárgyaljuk. Foglalkozunk a proto- reneszánsz, kora-, érett- és késő reneszánsz korának társadalmi-politikai, történeti, kulturális viszonyaival. Tárgyaljuk az itáliai reneszánsz irodalom műfajait, témavilágát, képviselőit, hatását az európai reneszánsz irodalom fejlődésére. Szó esik a gvelfek és gibelinek közötti kétszáz éves háborúról és annak hatásáról az itáliai reneszánsz alakulására. Megvizsgáljuk a dolce stil nuovo költői iskola sajátosságait, kialakulásának hátterét, törekvéseit, jellemzőit, hatását a reneszánszkori és modern európai költészet fejlődésére.

Részletesen tanulmányozzuk a korszak és egyetemes irodalom legjelentősebb alkotójának Dante Alighierinek a munkásságát. Elemezzük az Új élet c. gyűjteményét. Kitérünk a gyűjtemény műfajának, témájának, megszólítottjának, szerkezeti felépítésének, költői szándékának vizsgálatára. Foglalkozunk a Laura szerelem kérdésével. Nyelvművelő és politikai tartalmú írásait is górcső alá vesszük. Különös figyelmet fordítunk Dante Isteni színjáték c. művének elemzésére, tanulmányozására, irodalomtörténeti megítélésére, korabeli és jelenkori aktualitására.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
2. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
3. Arnold Hauser: A művészet és az irodalom társadalomtörténete I. gondolat, Bp. 1980.
4. Dante a középkor és a reneszánsz között. Szerk.: Kardos Tibor, Akadémiai, 1966.
5. Madarász Imre: Az olasz irodalom története, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
6. Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető, 1941.
7. Kovács Endre – Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak. 2. kiad. Tankvk. Bp. 1980.50. p.
8. **Artner Tivadar : A reneszánsz művészete.** Budapest : Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1965
9. **Baxandall, Michael : Reneszánsz szemlélet, reneszánsz festészet.** Budapest : Corvina Kiadó Vállalat, 1986
10. <http://varkerti.hu/varkerti/dokumentumok/OlaszReneszansz.pdf>
11. <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Ren-ref-vilag.htm>
12. <http://docplayer.hu/2360791-Olasz-reneszansz-olasz-reneszansz-irodalom-i-reneszansz.html>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Dante: Új élet

A köznyelvi ékesszólásról

A monarchiáról

Isteni színjáték

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse az itáliai protoreneszánsz korának társadalmi-politikai viszonyait;
2. Ismertesse az itáliai reneszánsz korszakait, azok sajátosságait;
3. Ismertesse a dolce stil nuovo költői iskola szerepét az európai költészet megújításában;
4. Ismertesse Dante Új élet c. versgyűjteményének szerkezeti, tartalmi, műfaji felépítését;
5. Elemezze Dante ismertetett verseit:

Nemes szivek s Ámor-igézte lelkek.

Nemes szivek s Ámor-igézte lelkek,
hadd intézzem hozzátok, íme szómat,
remélyében verses választoknak
e küldeményt szánom - köszöntve - nektek.
Három órája már, hogy földerengett
rejtelmes fénye fenn a csillagoknak,
midőn Ámor élembe tűnt s legott vak
rémület tört rám, mely ma is remegtet.
Vidámnak látszott, szívem tenyerében
tartotta, míg madonnám szenderegve
karján pihent, gyolcs földte akkor éppen.
Majd felkeltette őt, ki - végre ébren -
égő szívem alázattal megette,
aztán zokogva messze tűnt az éjben.
Kik jártok Ámor ösvenyén...
Kik jártok Ámor ösvenyén haladva,
figyeljete szavamra,
mely elbeszéli, mily nehéz a terhem,
ki nem süket a jajra és panaszra:
szánjon meg, hogyha hallja,
hogyminden kín itt vert tanyát, szivemben.
Ámor - s ez nem csöpp érdemem jutalma -
nagylelkűen megadta
édes igézetű napokra lelnem.
Susogta városunk apraja-nagyja:
"Miért méltó ez arra,
hogym szíve íly vidám ütemre verjen?"
Most elvesztettem minden önbizalmam,
amely szerelmem kincséből adódott,
szegényesen ha szólok:
tétovaság bujkál minden szavamban.
Olyan vagyok, mint aki - vesztve módot -
ínségét röstelkedve rejti bajban,
mijókedvem alatt van:
nagy bánat az, mit eltitkolva hordok.
Ballada, indulj Ámorhoz...
Ballada, indulj Ámorhoz sietve,
keressétek fel kettesben madonnám,
mentségemet általad úgy dalolnám,
hogym uram is érveit benne lelje.
Menj, ballada, merész vagy és szivélyes,
egyedül sem remegnél,

helyed megállnád magad is akárhol,
de hogym nyugalmat s biztóságot érezz:
kutasd fel őt, siessél,
mert nem lehet baj ott, hol társad Ámor.
Mert az, ki engesztelő szómra vár, oly
mértékben megneheztelt, hogym ugyancsak
elkél segítő kedve jó uramnak,
hisz nélküle csak szégyen száll fejedre.
S ha nála léssz, édes legyen igéd,
s imígyen kezd beszéded,
miként ha térden esdenél kegyelmet:
"Madonna, aki küldött elibéd,
megengesztelni téged
általam óhajt, kérem hát figyelmed.
Ámor tanú, hogym az, ki így követ meg,
szépségedtől kényszerült áztatásra,
de rád gondolt, ha más arcát csodálta,
mert szíve csak neved dobogta egyre."
Mondd néki még: "Madonna, szíve
hozzád
hűséges volt szünetlen
és rád gondolt csak minden pillanatban,
kitart melletted, már régóta szolgád."
S ha nem hinné el ezt sem,
tanúként Ámor áll elébe majdan,
ám hogym szíve végképp hajthatatlan
és megbocsátani nem tudna nékem:
parancsolja meg - s életem bevégezem,
nem lelhet nálam engedelmesebbre.
S hozzá, ki kulcsa minden szájalomnak,
intézd a végső kérést,
még mielőtt elválnál tőle végleg:
"Remélem, édessége dallamomnak
téged maradni kész és
végére jársz szegény szolgád ügyének,
rögtön jelentsd, ha csöppnyi enyhülésnek
látnád netán jelét a bájos arcon."
Menj, balladám, szerencséd el ne
hagyjon,
menj, mikor tetszik, ám ne késlekedve
[<http://mek.niif.hu/02400/02475/02475.htm#19>].

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonytságot kell tenni arról, hogym képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza az archaikus kori irodalom témavilágának sajátosságait;
2. Tanulmányozza Dante Isteni színjáték c. művének Pokol beosztása c. részt, mutassa ki benne a középkori és ptolemaioszi vallásos nézetet:

A pokoltölcsér beosztása.

(A körök lefelé egyre szűkebbek. A legalsó kör a föld centruma.)

Közönyösesek a kapunál.

{	I. kör.	(Tornác.) Kereszteletlenek.	
	II. kör.	Szerelemben	
{	III. kör.	Étel-italban	} mértéktelenek
	IV. kör.	Pénzben	
	V. kör.	Indulatban	} (Legenyhébb bűn, Dis városán kívül.)

DIS VÁROSA

(Kárörvendők és baromiségben élők.)

{	VI. kör.	Eretnekek, hitetlenek.	
	VII. kör.	Erőszakosak	
	1. gyűrű	felebarátaik	{ személye ellen: zsarnokok, vérengzők
	2. gyűrű	önmaguk	{ birtoka ellen: rablók
			{ személye ellen: öngyilkosok.
			{ birtoka ellen: önmön javaik rongálói.
{	3. gyűrű	Isten	{ személye ellen: káromlók.
			{ a természet ellen:
			{ természetellenes kéjelgők (Sodoma).
			{ birtoka: {
			{ a művészet, mesterség ellen:
			{ uzsorások (Caorsa).
	VIII. kör.	Csalók.	
	IX. kör.	Árulók. (Akik bennük bizókat csalnak meg. Legszűkebb kör, itt székel Dis.)	

3. Tanulmányozza Dante Isteni színjáték Paradicsom c. részének *A sas szavai* c. részét, értelmezze a szöveg történelmi, társadalmi-politikai tanítását, mondanivalóját:

A Sas szavai

Elöttem állott szárnyait kinyitva
a drága kép, és édes élvezetben
a lelkek testvérseregét viditva.
Egy-egy rubinfényt láttam mindezekben,
amelyben lángra gyúlt a Nap sugára
és ekként ért szemembe, tükrözzötnen.
S amit itt mondok most el nemsokára
nem zengte hang soha, nem írta tinta
s még képzelet sem gondolt ily csodára.
Mert láttam s hallám csőrét nyílani, mintha
beszélne - *s minket* és *mienket* értett,
mikor az *én* és az *enyémet* mondta.
És kezdte: "Jámbor s igaz életemért tett
az igaz Isten e szent glóriába,
melyhez a győztes vágy nyíla sem érhet;

s a földön hagytam emlékem, hiába!
mert a földi nép, mely csak rosszba'
fárad,
dicséri, de nem lép nyomába lába."
Mint sok parázból csak egy meleg árad,
úgy itt e képnek a sok szerelemből
egy dala gyült csak, mely lelkembe
szállott.
"Örök virágok az örök Örömből!
kiknek illatú" (szómat én így öltöm)
"ezerből egy lesz, s egyként lehelem föl:
oldjátok meg illattal hosszú böjtöm,
mely oly soká tartott éhségben engem,
mert táplálékot nem talált a földön!
Jól tudom, hogyha van ország a
Mennyben,

hol tükrözik az isteni Igazság,
kell, hogy rajt fátyol tinetek se lengjen.
S tudjátok, mily vágy gyötör, hogy ihassák
füleim a szót, és hogy mint harapja
lelkem' a kétely; mert már régen az rág."
Mint sólyom dugja a sólymár kalapja
alól fejét ki s szárnyát összeverve
szépíti magát s jókedvét mutatja:
úgy láttam én itt tenni, megfigyelve,
az égi kegy dicséreteiből szőtt
jelet, a Vígak dalát énekelve.
S azután így szólt: "Az, aki a Körzöt
a világ széleibe tűzte s benne
írt nyilat s titkot, utolsót és elsőt:
nem tehettem az egész Egyetemre
oly mély pecsétet, hogy az ő Igéje
még végtelen mélységesebb ne lenne.
Bizonyosság, hogy az ég első kevélye,
teremtés csúcsa, nem várván be fényét
a Kegynek, nyersen vettetett a mélyre.
S így szolgáltatja csupán szűk edényét
minden kisebb teremtmény ama Jónak,
ki csak magában határolja lényét.
És ebből már kitűnik láthatólag,
hogy látástok, mely csupán egy sugára
és Észnek, ama mindenüttvalónak,
annyi erőt nem ölthet fel magára,
hogy Végokát sokkal messzebb ne tudja
annál, ameddig terjed szemhatára.
Igy az örök Igazság égi kutja
oly rejtély a ti világtok szemének,
mint a tengerek mélyeinek utja.
Mert, noha partnál még fenékre érhet,
beljebb nem látja: bár ott sem hiányzik.
csak hogy mélysége elrejtje a Mélyet.
Nincs fény, ha nem a Derüből sugárzik,
melyet nem zavar semmi; - csak sötétség
nélküle, s húsának árnya s mérge látszik.
Előtted már a rejtek és a Vétség,
mely az élő Igazságot takarja,
s amitől lelked gyötri sűrű kétség,
ha kérded: "Kit az Indus messze partja
szült, ahol senki a Krisztust valójában
nem mondja, írja, olvassa, se hallja:
minden szándéka s minden tette jóban
fárad, amennyi látást nyert az Égtül
és nincsen vétke példában, se szóban:
hitetlen hal meg s kereszt vize nélkül:
hol az igazság, mely őt elítélje?
s ha ő hitetlen, hogy róhatni vétkül?"

De hát ki vagy *te*, hogy birói székre
ülj és sok ezer mérföldről ítélhess,
kurta látásod egy araszig érve?
Bizony, ha itt tovább vitázva éles
ésszel, az Irás szavát nem figyeléd,
sok kétség kelne benned és veszélyes.
Óh, földi állatok, óh, durva elmék!
Az ős Akarat, ki maga a Jóság,
sohsem távozott önmagától el még:
igazság csak az összhangban-valóság
vele; s Őt semmi földi jó se vonja,
inkább belőle árad mind a jóság."
Mint gólya még fészke fölött csapongva
röpköd, ha fiókait megetette,
s bámul rá, kinek betelt kicsi gyomra:
úgy tett a Sas, s én szemem rájavitve
néztem az áldott képet, kinek annyi
szent bölcsességből szövődött a röpte.
Hallám dalolni, és láttam suhanni;
s szólt: "Mind neked e dal, ki azt nem
érted,
örök ítélet földi észnek annyi!"
S mert egyre még ott lengtek és henyéltek
a Szentlélek e tüzei a Sasban,
amely egy Rómát halhatatlan éltet,
az újrakezdte: "Nem járt e magasban
előbb vagy utóbb, mint meghalt a
Krisztus,
csak aki hitt őbenne, az Igazban.
De hány van, aki mondja: "*Krisztus!*
Krisztus!"
és ítéletkor távolabb találja,
mint kinek ismeretlen volt a Krisztus.
S aethióp lesz a keresztény bírása,
mikor elvál a két nyáj balra-jobbra:
s *ezt* örök kincse, *azt* insége várja.
Mit mond a perzsa, királyaitokra,
ha belenéz a Könyvbe, mely kinyitva
minden bűneiket mutatni fogja?
Ott fogja látni Albert többi titka
közt azt, amelytől megrebbe a penna,
s mely Prága népes országát kiirtja.
Ott látja a gyászt, mely borítja lenn a
Szajna táját azért, kit agyar öl meg;
mert verdéjében hamis pénz terem ma.
Látja, kit a gög szomjai gyötörnek,
melytől bolond már a skót és az angol,
s határai közt békén meg nem ülhet.
Látja, mily puhaságban él s bitangol
a spanyol és a buja cseh, ki már nem

ismer erényt, vagy attól elcsatangol.
Ott fogja látni ama Jeruzsálem
sántáját, kinek a jósága *I* lesz
a könyvben, de ellenkezője már *M*.
Ott lesz jegyezve gyávasága s híres
fukarsága a tűz-sziget urának,
hol hosszú életét végező Anchises;
s hitványságáról méltán adni számot
rövidített szavakkal lesz az írás,
és kis helyen sok csonka betű támad.
Ronda éltevel lapjain kicsíráz
bátya s öcs, kik miatt oly büszke fajt
és két koronát öntött el a sírás.

S a portugállt s norvéget festi majd
híven, s a rácot, ki még megsiratja
a rossz pénzt, mit Velence megsokkalt.
Óh, boldog Magyarország! csak ne hagyja
magát félre vezetni már - s Navarra
boldog, ha örzi bércei csapatja.
S mindakettőnek legyen zálog arra,
ahogy Nicosza s Famagosta bajmog
s sír bestiája miatt, aki marja,
s semmivel sem jobb, mint a többi
zsarnok!"[
http://mek.oszk.hu/00300/00362/html/isten_i3.htm#89].

4. Tanulmányozza Dante *Monarchiáról* c. művét, mutassa be a mű történelmi, politikai tanításait;
5. Dolgozza fel Kelemen János. Sallay Géza irodalomtörténeti szemlélete és helye a Dante-kutatásban c. írását.

8.Téma: Az érett itáliai reneszánsz kora

1. Itália társadalmi-politikai, kulturális viszonyai az érett itáliai reneszánsz korában
2. Petrarca életútja
3. Petrarca *Levelek és Titkos napló* c. műveinek értékelő elemzése, ismertetése
4. Petrarca *Dalos könyv* c. művének értékelő elemzése, ismertetése
5. Boccaccio életútja, helye és szerepe a korabeli és modern irodalom fejlődésében
6. Boccaccio *Dekameron* c. művének értékelő elemzése, ismertetése

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az itáliai reneszánsz érett korszakával foglalkozunk. Kitérünk a korszak történelmi, társadalmi-politikai, kulturális viszonyainak bemutatására. A korszak két meghatározó alkotójának, Petrarcanak és Boccaccionak az alkotó pályaképét tanulmányozzuk. Részletesen tárgyaljuk Petrarca munkásságán belül *Levelek* c. gyűjteményét, *Afrika* c. eposzát, valamint legjelentősebb alkotását, a *Dalos könyv* címűt.

A *Dalos könyv* c. gyűjtemény kapcsán hangsúlyozzuk, hogy adott kiadvány két részből áll. Az első rész címe *Laura asszony életére*, a második rész címe *Laura asszony halálára*. A gyűjtemény verseinek többsége Petrarca legnagyobb szerelméhez, Laurához íródott. A versek között viszont vannak politikai tartalmú, hazafias stb. költemények is. A művek elemzésén, tárgyalásán, bemutatásán túl Petrarca költői magatartásáról, értékes emberi életről, dicsőségről, közismertségről, hírnévről szóló nézeteit is tanulmányozzuk.

A vizsgált témán belül Boccaccio munkásságával is foglalkozunk. Kitérünk az író életútjának bemutatására, az Avignoni udvarban töltött időszakáról, tapasztalatairól is szó esik. Elemezzük a Fiametta asszony elégiája és a Fiorelei nimfaének c. műveit. Részletesen, behatóan vizsgáljuk fő művét a Dekameron c. novella-gyűjteményét. Szólunk a gyűjtemény műfaji sajátosságairól, forrásáról, társadalmi-politikai, egyházi vonatkozásairól, az egyházzal, korabeli Itália társadalommal kapcsolatos bírálatairól, az emberi butaságot, kapzsiságot kifestő magatartásáról. Minden egyes novellát részletesen tanulmányozunk. Megvizsgáljuk a Dekameron c. gyűjtemény korabeli és jelenkori hatását, szerepét az európai irodalom fejlődésében.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
2. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
3. Arnold Hauser: A művészet és az irodalom társadalomtörténete I. gondolat, Bp. 1980.
4. Madarász Imre: Az olasz irodalom története, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
5. Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető, 1941.
6. Kovács Endre – Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak. 2. kiad. Tankvk. Bp. 1980.50. p.
7. Artner Tivadar : A reneszánsz művészete. Budapest : Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1965
8. Baxandall, Michael : Reneszánsz szemlélet, reneszánsz festészet. Budapest : Corvina Kiadó Vállalat, 1986
9. <http://varkerti.hu/varkerti/dokumentumok/OlaszReneszansz.pdf>
10. <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Ren-ref-vilag.htm>
11. <http://docplayer.hu/2360791-Olasz-reneszansz-olasz-reneszansz-irodalom-i-reneszansz.html>
12. mek.oszk.hu/14000/14084/

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Petrarca: Dalos könyv

Levelek

Afrika

Boccaccio: Dekameron

Fiametta asszony elégiája

Fiorelei nimfaének

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint

az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Elemezze Petrarca versit, mutassa be a versekben rejlő sajátosságait:

AZ ÉDES DOMBOKON ÉN OTT
MARADTAM

Az édes dombokon én ott maradtam,
nem hagytam el testi távozásban,
előttem lengnek; s egyre nyomja vállam
a drága súly, amely Amor miatt van.
Csodálkozom magamon önmagamban,
hogy nem dobtam el a távolodásban
szép jármomat, bár levetni kívántam,
tart, mennél óbban, annál szorosabban.
És mint a szarvas, nyíltól sebesülten,
a mérgezett vesszővel az oldalában
fut, s jobban szenved, ha fut hevesebben,
én is balról nyílvesszővel találtan
emésztődöm - habár részben gyönyörben -,
kintől hullok, s lankadok a futásban.

Fordította: Weöres Sándor

KELETEN MÁR LÁNGOLT A
SZERELEMNEK

Keleten már lángolt a szerelemnek
szép Csillaga, és az Északra szálló
Fényes Szekér, a hét csillagból álló,
sugarakat lövellve elkerengett;
rokkához kelt anyó, amint derengett,
s borzas-mezítláb fújta a parázsló
szenet; itt volt a szeretőkre váró

bús óra, melyben sírnak és merengnek.

Ekkor tűnt fel már-már halott Reményem
szívemben, és nem a szokásos úton,
mit álom zár s a nedves ujjú bánat.

Mennyire más volt, mint valaha régen!

Ne félj! – mintha így szólott volna sűgön –
még láthatod szemem s megnyílni számát.

Fordította: Sárközi György

A NAP, A HÓ, AZ ÉVSZAK ÁLDVA
LÉGYEN

A nap, a hó, az évszak áldva légyen,
s az évet, órát, pillanatot áldom
s a szép tájat, ahol elért sugárzón
szép szeme, és rabul ejtett egészen;
áldott az első édes szenvedésem,
mit éreztem, hogy megérinte Amor,
az íj íve, a nyíl, sebezve, fájón,
és a sebek, szívembe vésve mélyen.
Áldott özönlő hangja dalolásnak,
mit hölgyem szólongatva szétfolyattam,
a sóhajok s a könnyek és a vágyak:
és minden ív és árkus áldva mostan,
melyen hírt szerzek néki, senki másnak,
s eszméim is, mind néki áldozottan.

Fordította: Weöres

Sándor[<http://www.irodalmiradio.hu/>]

2. Ismertesse Petrarca politikai tartalmú verseit;

3. Ismertesse Petrarca *Levelek* c.művét;

4. Értelmezze Boccaccio *Dekameron* c. mű előljáróbeszédét:

Előljáró beszéd

KEZDŐDIK A DEKAMERON NEVEZETŰ KÖNYV,
MÁS NEVÉN GALEOTTO HERCEG,
MELYBEN SZÁZ ELBESZÉLÉS FOGLALTATIK,
MELYEKET TÍZ NAPON ÁLTAL ELMONDOTT
HÉT HÖLGY ÉS HÁROM IFJÚ ÚR

Emberség dolga szánakozni azokon, kiket balsors sújtott; és ámbátor ez minden embernek díszére válik, mégis legfőképpen azoknak tartozó kötelességek, kik már magok is vigasztalásra szorultak, s másoktól vigasztalásban részesültek: ha volt valaha valaki, kinek szüksége volt rá, ki sokra becsülte s kinek gyönyörúsége tellett benne, hát itt vagyok egynek mindjárt jómagam. Mivelhogy ifjú legény koromtól mind ez mostani időmíg nemes és magasztos szerelem perzselő tüze lobogott bennem, talán nagyobb lánggal, mintsem hogy illendő volna hitvány semmiségemben szólanom is róla; ámbátor hogy éppen ama jeles elmék, kik hírét vették im ez dolgomnak, dicsérettel halmoztak érette, s becsületem előttük

igen meggyarapodott, mindazáltal keserves kínzatással meg kellett szenvednem miatta, nem ugyan szerelmes hölgyem kegyetlenségének, hanem a keblemben fogantatott pusztító tűznek okán, melyet zabolátlan vágyakozásom vajmi gyengécskén fékezett: mivelhogy pedig semminemű illendő határon bévül nem hagyott nyugtot lelnem, bizony gyakorta kelleténél több gyötrődést zúdított nyakamba, mintsem inyemre lett volna.

Ilyetén gyötrődésemben néhány barátaim nyájas oktatásai és dicséretes vigasztalásai oly híves enyhülést nyújtottak nekem, hogy nagy-erős hittel vallom: nekik köszönhetem, hogy sikerült megmenekednem a haláltól. Mindazáltal, mivelhogy így tetszett annak, ki maga véghetetlenségében megtörhetetlen törvényül szabta, hogy minden e világi dolog véges legyen, az én szerelmem is, mely minden szerelmeknél izzóbban lobogott, s melyet sem erősen feltett szándokom, sem a bölcs tanács, sem a nyilvánvaló szégyen, sem a belőle netalán támadó veszedelem nem bírt megtörni vagy meghajlítani, idők múltán maga magától oly igen lelohadt, hogy immár e mostani időre nem maradt belőle egyéb lelkemben, mint ama gyönyörűség, melyet a szerelem annak rendje szerint mindenkinek megad, ki nem merészkedik hajójával túlságosan messzire az ő tengerének sötét vizein: annak okáért most, hogy minden aggságom szertefoszlott, úgy érzem, hogy csupán az édesség maradt meg belőle, holott annak előtte ugyancsak szüntelen marcangolt-gyötört.

Mindazáltal, ámbátor a gyötrelmem elmúlt, azért nem halt ki belőlem az annak idején élvezett jótétemények emlékezete, melyekkel azok árasztottak el, kik irányomban tanúsított jóságukban megosztották velem az én gyötrelmeimet; hiszem, hogy ennek emlékezetét nem is oltja ki bennem soha más, ha nem a halál. És mivelhogy a háládatosság, hitem szerint, minden jelességek között legkivált dicséretes, visszája pedig a legnagyobb hitványság, nehogy háládatlannak nézzenek, feltettem magamban, hogy amennyire csekély erőmből telik, mostan már, hogy szabad embernek mondhatom magamat, viszonzásképpen mindazért, amiben részesültem, némi enyhülést nyújtok, ha nem is éppen azoknak, akik rajtam könnyítettek, hiszen ezeknek jeles értelmök avagy jó szerencsájök miatt talán nincs is rá szükségök, hanem legalább azoknak, kik rászorulnak. És ámbátor az én támogatásom, avagy vigasztalásom, akárhogy nevezzük is, meglehetősen keveset jelenthet és jelent azoknak, kik rászorulnak, mindazáltal úgy vélem, hogy ím ez vigasztalást leginkább ott kell nyújtanom, hol nyilván legnagyobb szükség van rá, egyfelől, mert ottan hajt legtöbb hasznot, másfelől, mert ottan kedvesebb-kívánatosabb is.

És ki merné kétségbe vonni, hogy e vigasztalást, bárminő legyen is, sokkalta inkább a gyöngé nőknek, mint a férfiaknak illendő nyújtanunk? A nők remegve és pironkodva rejtegetik gyöngéd keblökben a szerelem titkos lángjait, hogy pedig ezeknek mennyivel nagyobb az erejük, mint a nyíltan lobogó lángoknak, tudják azok, kik próbát tettek benne: és ezenfelül a nők, atyjok, anyjok, bátyjok, férjök akarátja, kénye-kedve, parancsa kényszerűségéből szobájuk négy szűk fala közé zártan töltik idejököt, és szemre ugyan tétlenül üldögélnek, de egyazon órában feltámad meg lelankad bennök az akarát, és különb-különb gondolatokat hánytorgatnak elméjükben, melyek bizony semmi módon nem lehetnek örökké vidámak. És ha ezeknek során, tüzes sóvárgásuk ösztökéje alatt némi búskomorság lepi meg lelköket, bizonyos, hogy fölöttébb nagy gyötrelmökre fészket ver benne, ha ugyan újabb ösztönzések ki nem szórják onnét: nem is szólván arról, hogy a nők sokkalta gyöngébbek a béketűrésben, mint a férfiak. Szerelmes férfiakkal ilyesmi nem eshetik, amint nyilván megbizonyosodhatunk felőle. A férfiaknak, ha búskomorság, avagy nehéz gond leveri őket, bővében van rá módjuk, hogy megkönnyebbüljenek, avagy lerázzák azt magukról; mivelhogy nekik, ha kedvök tartja, mindig módjuk van benne, hogy ögyelegjenek, változatos dolgokat halljanak és lássanak, madarásszanak, vadásszanak, halásszanak; lovagoljanak, kockázzanak, avagy üzleteket kössenek. Bármelyik utat-módot választják is, mindegyik alkalmas arra, hogy egészen vagy részben lekösse lelköket, és legalább kicsiny időre eltérítse a kelletlen gondolattól:

ilyeténképpen, egyik vagy másik módon, vagy vigasztalódás száll reájuk, vagy legalább csökken a kellemetlenségök.

Annak okaért, hogy néni részben jóvátegyem a Sorsnak hibáját, mely éppen ott méri fukarabb módon segítségét, ahol csekélyebb az erő, mint ahogy a gyöngé nőknél látjuk: az a szándokom, hogy szerelmes hölgyeknek segítségül és menedékül (mivelhogy a többiekénél megteszi a tű, az orsó és a motolla), elmondok száz novellát vagy mesét, vagy példázatot, vagy történetet, mindegy, hogy minek nevezzük, melyeket hét hölgyből és három ifjúból összeverődött tisztes társaság mesélt el a múlt halálos járvány szörnyű idején, és hozzáfűzök néhány dalocskát, melyeket a fent mondott hölgyek énekeltek az ő gyönyörűségeikre. Ezekben a novellákban szóba kerülnek az újabb és a régi időkben esett mulatságos és zordon szerelmi történetek és egyéb kalandos esetek; eme novellákból a fent mondott hölgyek, kik ezeket majd olvassák, a bennök elmondott mulatságos esetek révén egyfelől gyönyörűséget, másfelől hasznos okulást meríthetnek; mivelhogy megismerhetik, mit kell keresniök, s egyúttal, hogy mit kell követniök: ilyesmi pedig, hiszem, nem eshetik anélkül, hogy el ne illanjon a búbánat. Ha pedig ez így leszen (adja Isten, hogy így legyen), akkor adjanak hálát Ámornak, ki engem megszabadított bilincseimtől, és módot adott rá, hogy gondoskodjam az ő mulattatásokról [<http://mek.oszk.hu/00300/00334/html/01.htm#0>].

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Boccaccio szerepét az európai novellairodalom megteremtésében;
2. Tanulmányozza Petrarca szonettjeinek hatását az európai költészet fejlődésére;
3. Tanulmányozza Petrarca dicsőséges életről vallott elképzeléseit és azok hatását a XX–XXI. századi világlátásra;
4. Tanulmányozza Boccaccio Dekameron c. művében megfogalmazott társadalmi-politikai, egyházi szemléletét.

9.Téma: Az itáliai késő-reneszánsz kora

1. Itália társadalmi-politikai, kulturális viszonyai az itáliai késő-reneszánsz korában
2. A Mediciek és a reneszánsz udvari kultúra
3. Niccolò Machiavelli munkássága
4. Lodovico Ariosto munkássága
5. A művész társadalmi helyzete a reneszánszban

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az itáliai késő-reneszánsz koráról esik szó. Foglalkozunk a korszak történelmi, társadalmi-politikai, kulturális viszonyaival. Részletesen

tárgyaljuk a Medici család szerepét a korabeli itáliai társadalmi-politikai, kulturális élet alakításában. Megvizsgáljuk Cosimo- és Lorenzo Medici Itália kulturális fejlődésében betöltött szerepét. Tanulmányozzuk Niccolò Machiavelli és Lodovico Ariosto munkásságát.

Machiavelli munkásságán belül társadalmi-politikai, hadi és irodalmi munkásságával is foglalkozunk. Elemezzük *A fejedelem*, *A hadviselés művészetéről*, *Értekezések Titus Livius római történeteinek első tíz könyve fölött*, *Mandragóra* c. műveit.

Lodovico Ariosto munkásságát tárgyaljuk. Szó esik a *Szatírák*, az *Őrjöngő Lóránt* c. művekről, valamint udvari vígjátékairól. Ariosto Magyarországi vonatkozásairól is szólnunk. Behatóan tárgyaljuk fő művét az *Őrjöngő Lóránt* címűt. Kitérünk az alkotás forrásaira, témájára, megszólítottjaira, üzenetére, irodalomtörténeti megítélésére, korabeli és jelenkori hatására, aktualitására.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
2. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
3. Arnold Hauser: A művészet és az irodalom társadalomtörténete I. gondolat, Bp. 1980.
4. Madarász Imre: Az olasz irodalom története, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
5. Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető, 1941.
6. Kovács Endre – Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak. 2. kiad. Tankvk. Bp. 1980.50. p.
7. <http://www.literatura.hu/irok/renesz/ariosto.htm>
8. http://mek.oszk.hu/13500/13536/pdf/13536_3.pdf
9. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag036.htm>
10. <http://www.literatura.hu/irok/renesz/machiavelli.htm>
11. <http://mek.oszk.hu/00800/00867/00867.htm>
12. <http://mek.oszk.hu/00800/00867/00867.htm#bm16>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Niccolò Machiavelli: A fejedelem

Mandragóra

Értekezések Titus Livius római történeteinek első tíz könyve fölött

Lodovico Ariosto: Satíra

Őrjöngő Lóránt

A láda

Az elcseréltek

A varázsló

Baldassare Castiglione: Az udvari ember

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse a Medici család szerepét az itáliai reneszánsz művészet fejlődésében;
2. Ismertesse Cosimo Medici társadalmi-politikai törekvéseinek szerepét az itáliai reneszánsz társadalom, gondolkodás alakításában;
3. Ismertesse Machiavelli társadalmi-politikai elképzeléseit;
4. Ismertesse Machiavelli reneszánsz emberről, polgárról vallott nézeteit, törekvéseit;
5. Elemezze Machiavelli *A Fejedelem* c. művének: *Tettekről, amelyekért az embert, különösképp pedig a fejedelmet dicsérik, vagy kárhoztatják, A bőkezűségről és fősvényiségről, A könnyörületességről és kegyetlenségről, inkább szeressék-e a fejedelmet, mint féljék; vagy ellenkezőleg, inkább féljék, mint szeressék:*

V. Tettekről, amelyekért az embert, különösképp pedig a fejedelmet dicsérik, vagy kárhoztatják

Vegyük még szemügyre, hogyan kell az uralkodónak barátaival és alattvalóival bánnia, és őket vezetnie. S mert tudomásom van róla, hogy ezt sokan megírták előttem, remélem, nem kerülök önteltség hírébe, ha erről a tárgyról elmélkedve, mások észjárásától szándékosan eltérek. Az értőknek kívánván hasznos dolgot írni, helyesebbnek ítélem a dolog valódi igazságának kifürkészését, semmint megelégednék a róla alkotott elképzeléssel. Sokan képzelnek el olyan köztársaságokat vagy egyeduralkodókat, amelyek soha nem voltak, és amilyenekről nem is tudunk. Az ilyen ember oly messze van attól, ahogyan élünk, s ahogyan élnünk kellene, mint aki annak érdekében, amit csinálnia kell, eltérve attól, amit csinál, inkább saját romlásának okozója, mintsem sikeres előmenetelének. Mert úgy szokott történni, hogy az olyan embernek, aki mindenkire jó akar lenni, gonoszok okozzák a vesztét. Ezért szükséges, hogy a fejedelem hatalmának megóvása érdekében megtanuljon rossznak lenni, és ezt a szükségnek megfelelően gyakorolja.

A fejedelemtől elképzelt dolgokat mellőzve, s csak a valóban létezőktől beszélve, azt mondom, hogy minden emberben találunk dicséretes vagy kárhoztatos tulajdonságokat, az uralkodókban pedig még inkább, mert magas polcon vannak. Ezért az egyiket bőkezűnek, a másikat fősvénynek tartják. (A toszkán kifejezést használom, mert nálunk még ma is *fukar* a zsaroló, rabló, vámszedő, *fősvény* pedig a mi nyelvünk szerint az az ember, aki önnön javai élvezetétől túlságosan megtartóztatja magát.) Egyiket adakozónak, másikat rablónak tartják, egyesek kegyetlenek, mások könnyörületesek; egyesek hűtlenek, mások hűségeseek; egyesek gyengék és ingadozók, mások elszántak és szenvedélyesek; egyesek emberségesek, mások gögősek; egyesek kéjvágyók, mások önmegtartóztatók; egyesek egyenes természetűek, mások alattomosak; egyesek kemények, mások gyengédek; egyesek nehézkesek, mások könnyedek, egyesek hitetlenek, mások vallásosak; s így sorolhatnám. Tudom, mindenki azt gondolja, hogy a fejedelmeknek valamennyi felsorolt tulajdonsággal rendelkezniük kellene, de minthogy az emberi feltételek miatt ez amúgy sem lehetséges, a fejedelem legyen óvatos, hogy kerülje azon rossz tulajdonságok hírét, amelyek országtól megfoszthatnák, de ha módja

van rá, még azokat is, melyek ezzel a veszéllyel nem fenyegetik. Azzal viszont ne törődjék, ha olyan rossz tulajdonságokat tételeznek fel róla, melyek nélkül nehezen tudná hatalmát megőrizni; mert ha jól meggondoljuk a dolgot, mindig akad erény, melynek gyakorlása a fejedelem romlását okozhatja, míg más tulajdonság, ha kárhózasnak tűnik is, általa jólétbe és biztonságba kerül.

XVI. A bőkezűségről és fősvénységről

A felsorolt tulajdonságokat elején kezdve, elmondom, hogy mennyire légy bőkezű. A bőkezűség nem válik károdra, ha módjával alkalmazod, fel sem tűnik, de az ellenkezőjének a hírébe sem kerülsz. A fejedelem ezért, ha azt akarja, hogy bőkezűsége maradandó nyomot hagyjon az emberekben, tartózkodjék a pazarlástól. A pazarló fejedelem ilyenformán felemészti minden vagyonát, s végül, meg akarván őrizni a bőkezűség látszatát, alattvalóit csak szipolyozza, és zsaroló lesz, aki mindenre képes, hogy elegendő pénzhez jusson. Emiatt népei meggyűlölik, és nem becsülik, mert elszegényedett; ilyen úton-módon, ezzel a bőkezűséggel sokakat sért meg, és csak keveseknek juttat. A legelső nehézséget jobban megsínyli, mint bárki más; ha felismeri ezt és küzd ellene, mindjárt fősvény hírébe kerül.

Ezért a fejedelemnek, ha a bőkezűség erényét saját kára nélkül gyakorolni nem tudja, hogy mégis elismerjék, ha óvatos, nem kell a fősvénység híretől óvakodnia, mert idővel egyre inkább bőkezűnek tartják, látva, hogy helyes gazdálkodása következtében elegendő a jövedelme, hogy támadóit visszaveri, hogy vállalkozásokba foghat alattvalóinak szipolyozása nélkül; olyannyira, hogy végül is mindazokkal szemben, akiktől nem vesz el, bőkezű, és ezek számosak; és fősvény azokkal szemben, akiknek nem ad, azok pedig csekély számúak.

Korunkban nagyobb cselekedeteket csak olyanok hajtottak végre, akiket fősvénynek tartottak; a többiek elpusztultak. II. Gyula pápa bőkezűsége hírének köszönhető, hogy pápaságra jutott, de nem is gondolt arra, hogy ezt a hírt fenntartsa, mert háborúba kezdett. S a mai francia király igen sokat hadakozott, mégsem vetett az övéire különleges adót, mert okos gazdálkodásával fedezte a kiadásokat. De a mostani spanyol király sem visz véghez olyan sok vállalkozást győzelmesen, ha bőkezűnek tartják.

Ezért a fejedelemnek nem kell félnie attól, hogy fősvény hírébe kerül, különben alattvalóit kell megrabolnia, másként védelmét biztosítani nem tudja, vagy harácsolásra kényszerül, hogy ne váljék szegénnyé és megvetetté; vagyis a fősvénység azon bűnök egyike, amelyek uralmát lehetővé teszik. Ha valaki azt mondaná: Caesart bőkezűsége juttatta uralomra, és mások is, sokan, akik bőkezűek voltak, vagy annak tartották őket, magas polca jutottak – én így felelek: vagy már fejedelem vagy, ekkor pedig a bőkezűség káros, vagy útban vagy a hatalom megszerzése felé, ekkor viszont igenis szükséges, hogy bőkezűnek tartsanak. Caesar egyike volt azoknak, akik Róma uralmáért küzdöttek, de ha olyan természetű maradt volna, mint a hatalomra jutás előtt, ha nem vigyázott volna a kiadásokra, elpusztult volna a Birodalom. Ha pedig valaki azt válaszolná: több bőkezűnek vélt fejedelem hajtott végre seregeivel nagy tetteket – megint csak azt mondom: a fejedelem vagy a saját pénzét költi, vagy az alattvalókét; az első esetben ne tékozzon, a másodikban viszont adnia kell a bőkezűség látszatára. S amelyik uralkodó hadba vonul és zsákmányból, fosztogatásból, hadisarcból tartja fenn magát, másoktól szerzett tulajdonnal él, bőkezű kell hogy legyen, különben katonái nem követik. Abból pedig, ami nem a tiéd, vagy alattvalóidé, bő kézzel osztogass. Így cselekedett Cyrus, Caesar és Sándor. Mert ha mások vagyonát szórod, hírneved csak növekszik általa; csak az válik ártalmadra, ha a sajátodat pazarlod. És nincs tulajdonság, ami annyit ártana, mint a tékozlás: mert míg ezt gyakorlod, elveszíted azt a képességed, hogy újra szerezz, szegény és tehetetlen leszel, vagy, hogy a szegénység elől menekülj, rabolni fogsz, és meggyűlölnék. Mindazon dolgok között pedig, melyektől a fejedelemnek óvakodnia kell, a megvetés és a gyűlölet a legveszedelmesebbek; mindkettőt a tékozlás okozza. Okosabb tehát fősvénynek látszani, mert ez csupán megvetést von maga után, gyűlölet nélkül; míg, ha bőkezű akarsz lenni, rablónak tartanak majd, s ebből származik a gyűlölettel teljes megvetés.

XVII. A könyörületeségről és kegyetlenségről; inkább szeressék-e a fejedelmet, mint féljék; vagy ellenkezőleg, inkább féljék, mint szeressék

Az imént felsorolt tulajdonságokból következik, hogy jobb, ha az uralkodót könyörületesnek tartják, mint kegyetlennek. Mégis vigyázni kell, hogyan alkalmazzuk a könyörületeséget. Cesare Borgiát kegyetlennek ismerték; mégis ezzel a kegyetlenségével rendbe szedte Romagnát, egyesítette, békés, biztonságos életre szoktatta. Amiért, ha jól szemügyre vesszük, sokkal könyörületesebb volt, mint a firenzeiek, akik, hogy kegyetlennek ne tartsák őket, végignézték Pistoia romlását⁵⁸. Az uralkodónak nem kell attól félnie, hogy kegyetlennek tartják és megrágalmazzák, ha egységben és biztonságban tartja alattvalóit. Mert egy kevés vér kiontásával könyörületesebb lesz a fejedelem, mint némelyek, akik merő könyörületből szabad folyást engedtek a rendetlenségnek, ez pedig öldöklésre és rablásra ad alkalmat. A rendetlenség ugyanis általában az egész közösséget veszélyezteti, az uralkodó által elrendelt kivégzések pedig egy-egy személy ellen irányulnak. S az uralkodók közt legkivált az új uralkodónak nem lehet elkerülnie, hogy kegyetlennek nevezzék, mert az új hatalmakat többféle veszély fenyegeti. Vergilius is ezt mondja Dido szavaival:

*Res dura et regni novitas me talia cogunt
Moliri, et late fines custode tueri.*⁵⁹

Mégis a bizodalomban és a cselekedeteiben egyaránt elővigyázatosnak kell lennie. Senkit se riasszon el magától: legyen mértéktartó, körültekintő és emberséges. Ne tegye a túlzott bizalom óvatlanná, sem túrhetetlenné a túlzott bizalmatlanság.

Mindebből vita származik: szeressék-e inkább az uralkodót, mint féljék, vagy ellenkezőleg. Azt feleljük, egyik is, másik is szükséges lenne, de mivel nehéz e két dolgot összekapcsolni, biztonságosabb, ha tartanak tőle, mint ha szeretik, ha a kettő közül egyiknek már hiányoznia kell. Az emberekről ugyanis általában elmondhatjuk, hogy hálátlanok, ingatagok, színlelők; a veszélytől visszarettennek, harácsolásra hajlamosak; ha adakozó vagy velük, lábad elé vetik magukat, életüket és vérüket kínálják, mint már fentebb mondtam, de mihelyt szorult helyzetbe kerülsz, fellázadnak ellened. Amely uralkodó csak szavukra épített, s másként nem készült fel a baj ellen, tönkremegy; mert az olyan barátsággal, amely nem lelki nagyságból és nemességből ered, hanem úgy vásárolod, nem rendelkezhetsz, s amikor szükséged lenne rá, nem tudsz élni vele. Inkább támadnak az emberek olyan valaki ellen, aki megszerettette magát velük, mint akitől félnek; mert a szeretet olyan egyezség, amelyet az emberek rosszaságból és minden alkalommal, mikor érdekük kívánja, érvénytelennek tekintenek; a félelmet pedig a büntetéstől való rettegés ébren tartja. A fejedelemnek mindazonáltal vigyáznia kell: csak annyira féljék, hogy a szeretet hiánya gyűlöletnek ne legyen okozója, mert nagyon is rendjén van, ha félnek tőle, de mégsem gyűlölik; s ez így lesz mindaddig, míg alattvalói vagyonához és asszonyaihoz nem nyúl. S ha valami mégis vérontást követel, úgy járjon el, hogy tettének magyarázata és nyilvánvaló oka legyen; s mindenekelőtt a mások vagyonától tartózkodjék, mert hamarabb felejtik el az emberek tulajdon apjuk halálát, mint vagyonuk elvesztését. Mivel az emberek könnyen nyúlnak idegen birtokhoz, aki fosztogatásból él, bőven talál okot, hogy a másét elfoglalhassa, a vérontásnak viszont nehezebb okát és magyarázatát adni.

Hanem amikor az uralkodó a hadak élén áll, s katonák sokaságát vezérli, éppenséggel nem kell törődnie a kegyetlenség hírével, mert enélkül még soha hadsereget együtt nem tartottak, haditettét végre nem hajtottak. Hannibál bámulatos tettei közt emlegetik, hogy midőn tengernyi népekből álló óriási hadseregét idegen földre vezérelte, vitézei egymással, de vezérükkel sem különböztek össze, sem jó, sem balszerencsében. Ezt pedig csak embertelen kegyetlenségének köszönhetette, mely sokféle jó tulajdonságával együtt tiszteletet és félelmet ébresztett fegyvereseiben. Enélkül pedig, eredményei eléréséhez, egyéb jó tulajdonságai nem lettek volna elégségesek. S a kevéssé meggondolt írók egyfelől csodálják tetteit, másfelől kárhoztatják azoknak okait. Hogy pedig igaz, ami szerint egyéb jó tulajdonságaival nem sokra vitte volna, itt van példának Scipio: ritka tehetség, s nemcsak a maga idejében, hanem az

egész ismert történelem során is; ellene Spanyolországban seregei fellázadtak, mert túlságosan könyörületes volt, s katonáinak olyan szabadságot engedett, mely nem illett a katonai fegyelemhez. A dolgot pedig Fabius Maximus⁶⁰ a szenátus előtt szemére hányta, s őt a római hadak megrontójának nevezte. Locris⁶¹ lakóit pedig, akiket Scipio valamely alvezére kipusztított, nem bosszulta meg, s annak az alvezérnek komisszátját jóvá nem tette; mindez pedig könnyelmű természetéből származott; olyannyira, hogy amikor valaki a szenátusban mentegetni akarta, azt mondta: vannak, akik inkább képesek nem hibázni, mint elkövetett hibákat jóvátenni. Ez a természet idővel foltot ejthetett volna Scipio dicsőségén, hírnevét elhomályosíthatta volna, ha ő az uralkodásban ki akar tartani; de mivel a szenátus kormányzása alatt állott, e káros tulajdonságát észre nem vették, sőt, dicsőségére vált.

Bevégezem tehát, amit arról mondtam, hogy szeretetre méltó legyen-e a fejedelem, vagy inkább féljenek tőle: mivel az emberek akaratától függ, szeretik-e az uralkodót, viszont a fejedelem akaratától, hogy félnek-e tőle, igazodjék a bölcs uralkodó aszerint, ami tőle függ, s nem aszerint, ami másoktól; tehát mint mondtam, csak arra kell vigyázni, hogy gyűlöletet ne érezzenek iránta [<http://mek.oszk.hu/00800/00867/00867.htm#bm16>];

6. Ismertesse Ariosto Szatírák c. művének műfaját, témavilágát, problematikáját;

7. Ismertesse Ariosto udvari vígjátékainak forrását, témavilágát, megszólítottjait.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Lorenzo Medici szerepét az itáliai reneszánsz gondolkodás, politika, hadügy és pénzügy alakításában, formálásában;
2. Tanulmányozza Machiavelli hadi elképzeléseit, a zsoldos és polgári hadseregről vallott nézeteit;
3. Dolgozza fel Géczi János. *A rázsa és jelképei. A reneszánsz* c. tanulmányát, http://mek.oszk.hu/13500/13536/pdf/13536_3.pdf;
4. Tanulmányozza Ariosto Örjögő Lóránt c. művének forrását, szereplőit, témavilágát, üzenetét, hatását az európai irodalom fejlődésére.
5. Tanulmányozza Machiavelli társadalmi-politikai nézeteinek hatását az európai politikai gondolkodás fejlődésére.

10.Téma: A spanyol reneszánsz kora

1. A spanyol reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai
2. Cervantes Saavedra életútja
3. A Don Quijote c. mű értékelő elemzése, ismertetése
4. A spanyol népies nemzeti irány. Lope de Vega alkotói pályaképe

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában a spanyol reneszánsz korával, irodalmával foglalkozunk. Kitérünk a korszak történelmi, társadalmi-politikai, kulturális viszonyainak

bemutatására. Elsősorban Izabella és Ferdinánd, valamint I. Fülöp király uralkodásának korát tanulmányozzuk. Szó esik a korszak irodalmában bekövetkezett változásokról. A spanyol irodalom két irányzatának a nemesi és népi-nemzeti vizsgálatával foglalkozunk. Ezen belül az Amadis regények korabeli hatásáról, témavilágáról, főszereplőjéről, sikerének okáról, korabeli hatásairól is beszélünk. A népi-nemzeti irány fő művének a Lazarello c. pikareszk regénynek a tárgyalását is megejtjük. Megvizsgáljuk az adott mű korabeli és jelenkori hatását, aktualitását, a korabeli tömegre gyakorolt szellemi hatását.

Külön tárgyaljuk a korszak és az egyetemes irodalom meghatározó egyéniségének Cervantesnek az alkotásait, a Példás történetek és a Don Quijote c. műveket. Foglalkozunk Cervantes társadalmi szemléletével, a Don Quijote megírásának alkotói szándékával, céljával, forrásával, témavilágával, társadalmi valóságával, üzenetével, az itáliai és egyetemes irodalomra gyakorolta hatásával.

A spanyol reneszánsz irodalom tanulmányozásakor a dráma műfaját is megvizsgáljuk. A témán belül a korszak legjelentősebb drámaírójának Lope de Vegának a munkásságát vesszük górcső alá. Szó esik alkotói törekvéseiről, elképzeléseiről. Beszélünk a parasztságról, feltörekvő polgárságról, uralkodóról vallott nézeteiről, ezeknek a társadalmi résztvevőknek műveiben betöltött szerepéről. Részletesen elemezzük *A hős falu*, *A kertész kutyája*, *Sevilla csillaga* c. drámáit.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
2. Utószó a Klasszikus spanyol drámák I. kötetéhez, Magyar Helikon, 1967.
3. Cyrano de Bergerac: Holdbéli utazás című művének utószava, Magyar Helikon, 1962.
4. http://www.iti.mta.hu/Pajorin70_Convivium/Pajorin_17_H_Kakucska_Vives.pdf
5. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag050.htm>
6. http://static.akademiai.hu/media/2/3/6/4/2/-vilagirodalom_pal_jozsef-23642.pdf
7. <http://mek.oszk.hu/09900/09901/09901.pdf>
8. http://www.literatura.hu/szinhaz/fuente_ovejuna.htm
9. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag046.htm>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Cervantes Saavedra: Példás történetek

Don Quijote

Lope de Vega: A hős falu

A kertész kutyája

Sevilla csillaga

Amadis regények (szabadon választott)

Lazarello regények (szabadon választott)

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Elemezze a Don Quijote c. mű első, bevezető részét, mutassa ki a szövegben a spanyol feudális társadalomra vonatkozó bírálatot:

AMELYBEN ARRÓL VAN SZÓ, HOGY EGY EGYSZERŰ
FALUSI NEMESEMBER KALANDOKRÓL ÁLMODOZIK,
ÉS LOVAGNAK CSAP FEL

La Mancha egyik falujában élt hajdan egy nemesember. A fogasán dárda függött, pajzsok lógtak, az istállóban egy vézna paripa kaparta a földet, az udvaron pedig néhány gyors agár futkározott. Az ételekre és italokra ráment jövedelmének majdnem a fele. A megmaradó pénzét a finom anyagból készült felöltőre, az ünnepi bársonynadrágra és szép cipőkre költötte, mert hétköznap is szeretett előkelően öltözködni. Egy idős gazdasszony élt a házában s a fiatal unokahúga. Egy fiatal legény pedig a ház körüli tennivalókat végezte, inas és béres volt egy személyben, ő nyergelte meg a rozzant paripát, de ő kaszálta a rétet is a ház körül. A nemes ötven év körüli izmos, szikár, csontos arcú férfi volt, korán kelő és nagy vadász. Falujában híres volt arról, hogy üres óráiban - s üres órái ugyancsak gyakran akadtak - rendíthetetlen hősökről írt lovagregényeket olvasott. Sokszor már a szeme fájt, a feje zúgott, de mégse hagyta abba az olvasást. Lassan még a vadászatot is elhanyagolta, kis gazdasága ügyeit sem intézte. Annyira belehabarodott az olvasásba, hogy eladogatta holdanként még a szántóföldjeit is az olvasni való lovagregények kedvéért. Teljesen a regényekben szereplő lovagok helyébe képzelte magát. Két barátjával, a falu papjával és a falu borbélyával az egyes lovagok kiválóságait vitatta meg, reggeltől estig és estétől reggelig olvasott, s a kevés alvás és a sok olvasás eredménye az lett, hogy józan ítélőképességét teljesen elvesztette már. Bűvölésekről, párbajokról, csatákról, kihívásokról, sebekről, szerelmekről, harci jó szerencséről s lovagi balsorsról álmodozott.

Egyszer aztán az a furcsa gondolata támadt, hogy felesap kóbor lovagnak, lóra ül és fegyveresen világnak indul, kalandokat keres, s átéli mindazt, amit olvasmányában a kóbor lovagok; megtorol minden sérelmet, nem kerül ki semmi veszedelmet, és örök hírnévre s dicsőségre tesz szert.

Menten hozzá is fogott a tervhez. A padlás zugában megtalálta valamelyik ősenek néhány fegyverét, megtisztította a portól és rozsdától, kifényesítette a rozoga vasakat. Volt ott minden, csupán egy hiányzott. Nem talált egyetlen lebecsátható rostélyú sisakot sem, csak egy egyszerű, rostélytalan vassüveget. Hosszan tűnődött, mert úgy gondolta, hogy rostélyos sisak nélkül nem lovag a lovag. Végül is vastag papírból valami félsisakszerű alkotmányt formált, hozzáerősítette a süveghez, s ez szemre úgy tűnt, mintha arcvédő rostély lenne. Meg is próbálta, kibírja-e a kardvágást. Fogta kardját, kétszer rásújtott, de már az első ütésre szétesett az egész, pedig egy álló hétig dolgozott rajta. Fejcsóválva újra összeillesztette az egészet, és belülről vassodronyt feszített alá, hogy tartósabb legyen. De újabb kísérletet már nem tett a karddal, s elhitette magával, hogy sisakja immár tökéletes rostélyos sisak.

Majd az istállóban kapargáló vézna és öreg gebét vette szemügyre, s ahogy nézte, a szerencsétlen állat csodálatos paripává változott képzeletében. Négy álló napig tűnődött azon, hogy miképp nevezze a lovat, mert hiszen régi, egyszerű neve nem maradhat meg. Ha a gazdája új életet kezd, új név illik a lóra is. Végül Rocinanténak nevezte. Erről azonban észébe jutott, hogy önmagának is új nevet kell felvennie, s egyheti újabb tűnődés után Don Quijoténak keresztelte el magát. De észébe jutott, hogy olvasmányai a hírneves lovagoknak mindig hosszabb nevük van, ezért aztán a maga nevéhez hozzácsapta szülőfaluja nevét is, Don Quijote de la Manchának nevezte magát, már csak azért is, hogy így faluja nevét viselve, a reá hulló dicsőségből jusson szűkebb hazájának is.

De úgy olvasta a regényekben, hogy a kóbor lovagoknak választott hölgyük is volt, szerelmesek voltak, s ez még külön megszépítette fáradalmaikat, és alaposan növelte harci kedvüket.

Don Quijote nem volt szerelmes, de hát a tökéletes lovagság érdekében valakit választania kellett. Rövid gondolkodás után beleszeretett a faluja szomszédságában lakó, s néki már igen régen tetsző csinos parasztlányba, aki persze az egész dologról mit sem tudott. Lorenzo Aldonzának hívták a fiatal parasztlányt, de ez semmiképpen sem tetszett a lovagnak. Most, hogy szíve választott hölgyévé tette, elkeresztelte Dulcineának, s mert ez rövid volt, s a lány Tobosóban született, végül is Dulcinea del Tobosónak nevezte el [<http://mek.oszk.hu/02900/02908/02908.htm#1>].

2. Elemezze a Don Quijote c. mű szélmalomharcról szóló részét, magyarázza meg ennek a résznek a filozófiai mondanivalóját:

AMELYBEN A SZÉLMALMOK ELLEN HARCOL
DON QUIJOTE

Ebben a pillanatban Don Quijote és fegyverhordozója előtt harminc-negyven szélmalom tűnt fel a láthatáron. Don Quijote boldogan kiáltott oda Sanchónak:

Látod, barátom, a szerencse még jobban kedvez ügyünknek, mint ahogyan valaha is álmodni mertük volna! Látod-e ott az óriások csapatát? Megküzdök velük, és megfosztom őket életüktől. Ami zsákmányra így szert teszünk, azzal megvetjük gazdagságunk alapját, és bizonyára üdvös dolgot mívelünk, ha ezt a gonosz fajzatot kiirtjuk a föld színéről.

Hol vannak itt óriások? - kérdezte Sancho Panza.

Itt előttünk. Közülük nem egynek vagy két mérföldnyire is megnőtt a karja!

Vigyázzon, uram - szólt Sancho -, nem óriások azok, hanem szélmalomok, amiket pedig nagyságod karoknak vél, azok a vitorlák, azok hajtják a malomkövet, benn a malomban!

Rajtad is meglátszik - kiáltott megvetően a lovas -, hogy semmiféle jártasságod sincs a lovagi dolgokban. Óriások ezek, barátom! De ha félsz, akkor menj az utamból, és imádkozz, míg én vakmerő és egyenlőtlen viadalba bocsátkozom velük.

E szavakkal megsarkantyúzta Rocinantét, és hiába kiabált utána, hiába esküdözött neki Sancho, hogy amiket meg akar támadni, azok szélmalomok, nem pedig óriások, Don Quijote szentül hitte, hogy óriásokkal áll szemben, és minél jobban közeledett hozzájuk, annál inkább hitte az egész káprázatot.

Ne meneküljetek, gyáva népség! - kiáltotta. - Ne fussatok! Csak egyetlenegy magános lovas akar bajt vívni veletek!

E pillanatban enyhe szellő támadt, és a nagy vitorlák forogni kezdtek.

Hiába hadonásztok! Ha több karral fenyegettek is, mint az óriások királya, akkor is meglakoltok!

És most erős akarattal szíve hölgyének, Dulcineának ajánlotta magát, segítségét kérte e nagy veszélyben, majd sisakrostélyát mélyen arcára eresztve, dárdáját rohamra szögezte, s a rozoga Rocinantétól nem is várható és meglepő sebességgel nekirontott a legközelebbi szélmalomnak. Dárdájával beleszúrt az egyik vitorlába, de a szél ekkor éppen erősen hajtotta,

a forgó vitorla darabokra törte a dárdát, a lovast és a lovat magasra emelte, majd úgy földhöz teremtette őket, hogy meg se nyekkentek.

Sancho gyorsan odanyargalt szamarán, és elszomorodottan látta, hogy ura akkorát esett, hogy mozdulni se tud.

Hát nem mondtam, uram, hogy nem óriások ezek, hanem szélmalomok! Csak az nem látja ezt, akinek magának is ilyen van a fejében!

Hallgass, barátom, semmi sincs jobban alávetve a sors szeszélyének, mint a harci mesterség. De tudod mit gondolok? És bizonyára ez az igazság! A bölcs Freston, aki nemrég könyvtárszobámat és könyveimet rabolta el, az változtatta szélmalomokká ezeket az óriásokat is, hogy így megfosszon legyőzésük dicsőségétől. Annyira gyűlöl engem! De gonosz mesterkedése végül mégsem diadalmaskodik jó kardomon!

Az ég segítsen minket! - szólt halkán Sancho. Talpra állította valahogy a lovagot, felsegítette Rocinantéra, pedig annak sem volt egyetlen ép porcikája már. Csöndesen kocogtak tovább az úton [<http://mek.oszk.hu/02900/02908/02908.htm#8>].

3. Ismertesse Cervantes *Példás történetek* c. novellagyűjteményét;

4. Ismertesse Lope de Vega drámaírói magatartását;

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Spanyolország társadalmi-politikai, kulturális viszonyait a reneszánsz korában;
2. Tanulmányozza a corralok szerepét a spanyol új komédia fejlődésében;
3. Tanulmányozza a paso és entremes műfaji sajátosságait. tartalmát, tematikáját, szerepét a spanyol új komédia fejlődésében;
4. Tanulmányozza a spanyol lovagi irodalom az Amadis regények hatását az olvasóközönség ízlésének alakulására;
5. Tanulmányozza a spanyol pikareszk a Lazarello hatását a társadalmi-politikai tematikájú irodalom fejlődésére;
6. Tanulmányozza Cervantes Don Quijote c. regényének hatását az európai irodalom fejlődésére.

11.Téma: A francia reneszánsz kora

1. A francia kora-reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai
2. Villon életútja. A Kis- és Nagy testamentum értékelő elemzése, ismertetése
3. A francia érett- és késő-reneszánsz korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyai
4. Rabelais munkássága. Gargantua és Pantagruel c. művének értékelő elemzése, ismertetése

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában a francia reneszánsz irodalmával foglalkozunk. A kérdésen belül a francia reneszánsz társadalmi-politikai, történeti, kulturális viszonyait tanulmányozzuk. Foglalkozunk a protoreneszánsz korával, a százéves és harmincéves háború hatásával a francia kultúra alakulására. A korszakon belül tárgyaljuk Villon életútját, valamint Kis-és Nagy testamentumát. Részletesen elemezzük a Kis- és Nagy testamentumot. Kitérünk a mű megírásának körülményeire, forrására, alkotói szándékának tanulmányozására, üzenetére, szereplőire. Tisztázzuk az alkotás műfaji sajátosságait, hatását a korabeli és modern irodalom megújítására.

A francia reneszánsz korai, érett és késő korszakának vizsgálatát is megejtjük. A humanizmus, kálvinizmus, valamint IV. Henrik uralkodásának társadalmi-politikai, kulturális hatásáról is szó esik. Tanulmányozzuk Michel de la Montaigne, Clement Marot, Pierre de Ronsard, Navarrai Margit alkotói tevékenységét.

A témán belül részletesen elemezzük Rabelais munkásságát, Gargantua és Pantagruel c. művét. Megvizsgáljuk a mű megírásának körülményeit, társadalmi háttérét, alkotói célját, üzenetét, forrását, szereplőit stb. Kiemeljük a szerző munkásságának hatását a korabeli és egyetemes irodalom, gondolkodás fejlődésére. Keressük a szöveg jelenkori aktualitását.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Dobossy László: A francia irodalom története, I., Bp., Gondolat, 1963.
2. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.
3. Duby, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
4. Szabics Imre: A trubadúrok költészete, Bp., Balassi Kiadó, 1995.
5. Szerb Antal: A világirodalom története, Magvető, 1941.
6. Kovács Endre – Szerdahelyi István: Irodalomelméleti alapfogalmak. 2. kiad. Tankvk. Bp. 1980.50. p.
7. <http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/vilag/Villon.htm>
8. http://www.hotdog.hu/mozaik_1/irodalom/franois-villon
9. mystral.hu/DOC/34.doc
10. <http://mek.oszk.hu/02400/02403/mp3/>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Francois Villon: Kis-és Nagy testamentum

Francois Rabelais: Gargantua és Pantagruel

Navarrai Margit: Heptameron

Pierre Ronsard: (szabadon választott műve)

Michel de la Montaigne: (szabadon választott művei)

Clement Marot: (szabadon választott művei)

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse Franciaország társadalmi-politikai viszonyait a protoreneszánsz korában;
2. Ismertesse Villon alkotói elképzeléseinek, törekvéseinek hatását a francia középkori irodalom megújítására;
3. Ismertesse Villon Kis-és Nagy testamentum c. művének forrását, műfaját, tematikáját, tanítását, megszólítottjait;
4. Elemezze Villon *Kerítőballada Villonról és Kövér Margot-járól, Az akasztófavirágok balladája, Ballada a szép fegyvermesterné vénségéről*, mutassa ki a versben rejlő modern költői és tematikai sajátosságokat:

KERÍTŐBALLADA VILLONRÓL ÉS KÖVÉR MARGOT-JÁRÓL

Persze: pukkadnak a párizsi polgárok,
mióta hírlik, hogy egy lánnyal járok,
ki az utcáról tartja el magát.
De a kis dögöt nagyon szeretem,
ingét megvarrom, ágyát megvetem
és megkefélem este a haját;
bort hozok a kocsmából, a kútról vizet,
s ha egy vendég jön, aki jól fizet:
a hátsó ajtón diszkréten távozom,
hogy a gavallérok és a tiszt urak,
mint a mennyben, úgy érezzék maguk
a bordélyházban, hol ketten lakunk.
Persze, gyakran beköszönt a nyomor.
Ilyenkor Margót látni sem tudom,
gyűlölöm, mint a kést, a vérem forr,
belérúgok és a haját húzom,
Józsefre s Máriára esküszöm,
hogy holnap reggelig agyonütöm,
ha nem lesz pénz - zálogházba teszem
ruháit és ha nincsen, mit egyem:
káromkodom, míg a gyomrom korog,
ő meg a szoba sarkában kuporog,
s ilyenkor napestig pofozkodunk
a bordélyházban, hol ketten lakunk.
Aztán egyszerre pénz áll a konyhára,
mert hirtelen nagy lett a forgalom,
vagy én találkoztam a Bac utcában,
avagy a Montmartre-i domboldalon
egy bitanggal, ki meglógott a cehhel...
S kövér Margóm akkor megint a régi,

combomra csap és arcunk felderül,
lefekszünk, s én egy dalt trillázok néki,
ahogy ez a legjobb férfinak
száz évben is csak egyszer sikerül.
És aztán másnap estig horkolunk
a bordélyházban, hol ketten lakunk.

AJÁNLÁS:

Kik ezeket a sorokat olvassátok,
gavallérok, urak és kapitányok,
jegyezzétek meg: ha egy lányt kívántok,
ki az ágyban mindenre kapható,
szolgálatokra készen, itt vagyunk
a bordélyházban, hol ketten lakunk
[<http://mek.oszk.hu/00500/00528/00528.htm#10>].

AZ AKASZTÓFAVIRÁGOK BALLADÁJA

Embertestvér, ki erre jársz a nyáron,
a dombtetőn, barát vagy idegen,
ne gúnyolódj e három jómadáron,
kik itt lengünk a sárga zsinegen:
bőrünket, nézd, a víz lemosta régen,
nyelvünk megzöldült, mint a rézgaras,
és így forgunk a korhadó kötélén,
pökhendi táncban, mint a szélkakas;
hasunk, amelybe bort tömtünk s kalácsot,
mint vén ribancmell, ráncos, sárga folt,
s szívünk, amely a názáreti ácsot
sohsem dicsérte, már a sárba folyt.
Ne röhögj ki gyalázatunkat, vándor,
s ne csak mibennünk lelj bünt és hibát,
s ha majd a meggymagot kiköpted szádból,

rebegj értünk egy Áve Máriát:
- hogy a gonosz Hold szarván el ne essen,
s az égig jusson e három zshivány,
s ruháik foltján többé ne nevéssen
a grófkisasszony és az úrilány -
de kérd reánk az Úr kegyelmét,
hogy a bitóról hófehéren
megoldja Villon árva lelkét
Krisztus nevében.

Ámen, ámen.

A barna rongyok hulltak már a fáról,
s át harminchárom sáros vármegyén
hárman jöttünk koldulva Flandriából:
Ythier Méchant, Colin Cayeux meg én.
És egy nap térdig hóban állt a róna,
s a házakból követ dobtak ki ránk,
s a réten nem nőtt, csak csipkerózsa,
s deres kökénytől felkopott a szánk,
s ott röpködött a varjú is, mely újra
fülünkbe károg, itt a dombtetőn,
s mi ültünk hárman tar bozótba bújva
s árván a ködtől megfakult mezőn.
Kislány, ki erre jársz egy jóbaráttal,
ki majd letép, te liliumvirág,
ne nézz reánk szemedben durva váddal,
de mondj értünk egy Áve Máriát:
- hogy a Tejút vizében meg ne ázzon,
s az égig jusson e három betyár,
s ott lovagoljon fenn a szivárványon,
ahol nincsen se úr, se szolga már -
és kérd reánk az Úr kegyelmét,
hogy a bitóról hófehéren
megoldja Villon árva lelkét
Krisztus nevében.

Ámen, ámen.

Ott ültünk a mezőn híg őszi ködben,
s fáztunk a hűlt tűz szürke kormain,
míg a hold rőt lámpáját felkötötte
Rouen várának lila tornyain.
S hogy lassan egyre mélyebb lett az
alkony,
"nézzétek" - mondtam - "mily veres a hó",
Ythier Méchant a kését nézte akkor,
és arra jött egy batyuzó zsidó.
Ott jött görnyedten, vénen és mi szépen
felálltunk s taplót kértünk és tüzet,
de ő a kést bámulta s zöld szemében
sötét toronyként állt a rémület.
És így végeztünk vele mind a hárman,
mondj értünk még egy Áve Máriát,

s az Úr az örök élet aranyával
fizesse meg irgalmad aranyát:
- hogy a Göncöl kocsisa fel a bakra
vegye magához e három gonoszt,
s vad vágtaiban vihesse a magasba
Hozzá, ki már csupán kegyelmet oszt,
és kérd reánk az Ő szerelmét,
hogy a bitóról hófehéren
megoldja Villon árva lelkét
Krisztus nevében.

Ámen, ámen.

A vén zsidót a búzaföldre dobtuk,
s a vén zsidó vagy száz tallért nyomott.
Aztán kocsmába mentünk és kimostuk
a rongyainkból mind a vérnyomot.
De a zsaruk elfogtak a határban,
s rozsdába verve vittek Párizsig,
bűnbánat nélkül haltunk mind a hárman,
s hasunkon, nézd, a lódarázs hízik,
szemünkkel varjak szállnak fenn az égen,
és forgunk-lengünk, mint a szélkakas,
és mellbimbóink megrohadva régen,
leestek tegnap, mint a rézgaras -
vállunk a naptól már barnára égett:
testvér, ne vess meg, mint a nagyvilág,
és mondj, ha a Montmartre-i dombra
tévedsz,
értünk egy végső Áve Máriát:
- hogy Colin Cayeux lókötó pofáját
s Ythier Méchant-t a zsebmetszők közül
bírák, pandúrok ott fenn már ne várják,
rútul pislogva egy felhő mögül -
de kérd reánk az Ő kegyelmét,
hogy a bitóról hófehéren
megoldja Villon árva lelkét
Krisztus nevében.

Ámen, ámen

[<http://mek.oszk.hu/00500/00528/00528.htm#18>].

BALLADA A SZÉP FEGYVERMESTERNÉ VÉNSÉGÉRŐL

- Nézd, mint boszorkány korhadt
seprűnyélen,
ülök, vénasszony, itt a járdaszélen,
s gerincem görbe, mint egy pléhkanál,
hajam megsárgult, mint a kocsmacégér,
és így rikácsolok a rézfillérért,
rekedten, mint egy ócska papagáj.
A Sátán lelketem régóta kéri,

s az árokban testemre vár a sár,
s hogy ágyamon utólszor hált a férfi:
van annak több, mint ötven éve már.
- Szemközt a házban d'Anquétille lovagja
Catherine-t, a zsiros pékleányt fogadja,
s be sem zárják, disznók, az ablakot.
A képüket bortól veresre festik,
s hogy csókolódnak, hallgatom napestig,
s mérgemben, mint a pulyka, pukkadok.
Felállok most s a rossz tűzön melegszen,
testem dülöng, mint egy lyukas ladik,
pedig, hidd meg, szűz voltam én is
egyszer,
úgy, mint Catherine a múlt vasárnapig.
- Szűz voltam egyszer s százszor szebb a
szépnél,
s a Saint Germain des Prés-ben
nagy misénél
csak engem néztek már az emberek,
és úgy kergettek, mint vadász a koncot,
bárók, hegyescipőjű udvaroncok,
grófok, papok, kalmárok, hercegek,
és mindegyik kezembe tette volna
minden pénzét, hogy megkaphassa azt,
miért ma többé egy koldus se dobna
vénhedt ölembe egy lyukas garast.
- De akkor még Collin Cayeux-t szerettem,
s Lúdláb királyné konyhájában ketten
a nyársat bámultuk, hogyan forog.
Ilyenkor ő latin dalokba kezdett,
s oly szép volt, akár egy perzsa herceg,
és minden reggel rózsákat hozott;
ültünk egész nap, már az estre várva,
s hogy kék harmat feküdt a pázsiton:
egymásnak dőlve, mint a létra szára
sétáltunk át az éji Párizson.
- Majd egy breton hadnagynak ültem lépre,
ki rút volt, mint a Belzebúb, de vértje
kivert ezüst volt, cifra és nehéz,
és arra mentünk minden alkonyatban,
hol a la Grant Rue St. Jacques torkolatja
a házakon túl répa földbe vész;
a szénában háltunk és százezer csók
kevésnek tűnt vonagló szájamon:
olyan pucérok voltunk, mint a hernyók,
s a holdnarancs lógott az ágakon.
- Míg egy napon, minden férfit leköpve,
fülig szerettem egy pimasz kölyökbe,
és szántam őt, hogy árva volt, szegényt,
imádtam, bár a testemet húsz évig

vizes korbáccsal verte este végig,
és nem vett el, csupán a pénzemért;
ütött, belémrúgott, ruhámat tépte,
és melleimnél fogva rángatott:
de hogyha csókot kért, legott ölébe
ültem, feledve minden bánatot.
- Bolondultam, bűdös gazember, érte,
s pofont még máma is tucatra mérne,
ha régesrég nem lenne már halott.
De meghalt s engem itthagyt szegényen,
és mint lehulló lomb a járdaszélen,
vén koldusasszony, egyre rothadok.
Mi lett belőlem, jaj, ha a tükörben
pillantom meg mezíten testemet,
mely oly szép volt, ahogy most vén és
görbe,
Uram, dühömben majd hogy megveszek.
- Hová lett, jaj, testemnek régi bája,
két kis fülem rubinvörös csodája,
s tejszín bőrömnek csiklandó szaga;
hová lett két szemem pimasz varázsa,
és ajkaimnak duzzadó parázsa,
s halántékomnak kékeres tava;
hol van hajam, melyet nádszínre festett
a természet s a lágy szemöldökök,
melyek, mint szőke accent circumflexek
ragyogtak itt a büszke arc fölött?
- Hová tűnt el két zsiros, kurta vállam,
fehér karom, lágy hátam, gögös állam,
s hónaljaim kalászos ürege,
s két apró mellem, melyek, mint a bársony,
úgy domborodtak egykor át ruhámon,
mint nürenbergi órák üvege;
hol van rugalmas combom s merre voltak
a térdek és a karcsú, kis bokák,
és két dús csípőm, melyet úgy karoltak
a férfiak magukhoz, mint a rák?
- Hová lett, kérdem, már a régi szépség?
Szememben véres foltra vált a kékség,
pofámon barna pergamen a bőr;
leheltem reves csatorna gőze,
sovány karom kiszáradt, mint a rőzse,
s fülemből rút csomókban lóg a szőr;
az elfakult száj régen nem parázna,
és a bozontos, vén szemöldökök
unottan lógnak százezer barázda
tövén a sárga, fonnyadt arc fölött.
- Vállam púp egy kivénhedt dromedáron,
hónaljam oly mély, mint kút a nyáron,
hátam behorpadt és csípőm hideg,

a combom száraz, mint a régi szalma,
a mellem ráncos, mint a téli alma,
a hasam fölé, mint vén erszény fityeg;
szívem táján a láz lihegve nyargal,
s fejem belepte régesrég a hó:
s megtört derékkal és lecsukló arccal
vánszorog így, mint egy bolygó bitó.
- Nézd, mint boszorkány korhadt
seprűnyélen
ül egy vénasszony itt a járdaszélen,

s gerince görbe, mint a pléhkanál:
a csókot hajdan még aranyra mérte,
és tótágast állt Párizs vára érte,
s markodból most egy rézfillérre vár.
Hát köpd szemem, ha van pofád hozzája,
és menj vígan tovább, büdös paraszt,
vagy gondolj egyszer nődre és anyádra,
és dobj ölébe egy lyukas garast
[<http://mek.oszk.hu/00500/00528/00528.htm#16>].

5. Elemezze Rabelais Gargantua és Pantagruel c. művének bevezető részét, ismertesse az író alkotói szándékát, világlátását:

A szerző előljáró beszéde

Hírnévvel és jelességgel ékes lovagok, nemesemberek és ti többiek, mindenfajta épületes és tisztes foglalkozás kedvelői, akik a minap megvásároltátok, elolvastátok és meg is emésztettétek Az Óriás Gargantua Felmérhetetlen Becsű Krónikáját és akik, hívő lelkek módján hitelt is adtatok ez írásnak, akár a Szent Biblia és az Evangéliumok szövegének, és valahányszor kisasszonyok és dámaságok társaságában kifogytatok a szóból, hosszú és élvezetes történeteket mondatok el nekik e könyvből: – amiért nem kis méltánylást, sőt örök dicsőséget érdemeltek.

Ráadásul még azt ajánlanám: hagyja abba mindenki foglalkozását és fittyet hányva mestersége kötelmeinek, semmi másra figyelmét ne pazarolja, mint e krónika tanulmányozására, amíg szóról-szóra tudja. Akkor aztán, ha holmi véletlen folytán a könyvnyomtatás mestersége feledésbe merülne, vagy a könyvtárak veszendőbe mennének, mindenki kitaníthatná gyermekeit Gargantua felől. Története szájról-szájra járhatnak, valamint a kabbala, a kései nemzedékek között. Mert e história több lelki táplálékkal bővelkedik, semmint azt bolházkodó szenteskedők képzelik, kik az ilyen pajzánságokhoz annyit sem konyítanak, mint Raclet professzor Justinianus törvénykönyveihez.

Számos magasrangú, hatalomban dúslakodó nagyurat ismertem, kik, ha rőt vadra vagy akár kacsára vadásztak és az üldözött állatnak nyomaveszett, miközben sólymaik, mert a zsákmány megugrott, szomorúan köröztek a magasban, míg ők búsan lógatták orrukat. Ezt könnyen elérhetitek. Ám, mihelyt, vigasztalódásuk egyetlen forrásául Gargantua fent említett, felmérhetetlen becsű krónikáját újra olvasták, keserű morfondírozás helyett virágos kedvre derültek.

Más bizonyítékokat is gyűjtöttem (és ezúttal eszem ágába sincs tréfálkoznom), mint például azokét, akiket heves fogfájás marcangolt és már-már vagyonuk javát orvosokra költötték, anélkül hogy kínjaikra enyhülést találtak volna. Rögvést felgyógyultak, mihelyt Gargantua Krónikáját két forró türeklözőbe bugyolálták és némi szárított varjúszárral meghintve, a fájó ponthoz szorították.

És mit szóljak a francusrágtá szegényemberekről, vagy a köszvényesekről? Hányszor kényszerültünk szenvedéseik tanújává lenni, mikor kenőccsel bezsírozott ábrázatuk úgy csillog, mint a bordélyházi rézkilincs, foguk vacog, mintha állkapcsukban valaki az orgona vagy a spinét billentyűit verné és szájuk habzik, mint a vadkané, mikor kutyák szorongatják! Mit tehet az ilyen ember? Egyetlen vigasza, ha a szóbanforgó könyvből néhány oldalt felolvasnak neki. Hányat láttam közülük, kik a Sátán egész atyafiságára megesküdték volna, hogy Gargantua tetteinek hallatára megkönnyebbülést éreznek és a pokol helyett csupán a pokol tornácán gondolják magukat, – amiként vajudó asszonyok is megkönnyebbülnek, ha Szent Margit legendáját felolvassák nekik.

Ez sem elég? Mutassatok még egy könyvet, tárgyalja legyen a tudomány bármelyik ágazatát s iratott legyen bármely nyelven, mely ily kiváló sajátságokkal rendelkezik, ennyi

éremmel bővelkedik és én nagy adag pacallal fizetek néktek. Hasonlíthatatlan, páratlan, egyedülálló mű; ilyen könyvet hiába kerestek, uraim, s ezt vallom róla a jelenben és vallom a jövőben, a máglyafüstig, – exkluzíve. És aki ellenkezőjét állítja, imposztor, szédelgő, predesztinációs szakadár és gazember!

Meg kell vallanom, hogy természetesen akadnak bizonyos könyvek, melyek érdemét és a bennök rejlő jótulajdonságokat tagadásba venni nem szándékszem. Teszem fel Az üresmeszely, Az örjögő Roland, Róbert a Fenegyerek, A bracchiumos Szaracén, Rettenthetetlen Vilmos, Huon Bordeauxból, Montevielle és Matabrune történetei. Mégsem: egyik sem hasonlítható és nem állja a versenyt a Krónikával, melyről beszélek. Erre tanít a tapasztalat is, melynek során az olvasóközönség felismerte Gargantua krónikájának kiválóságát és érdemeit, amiért két hónap leforgása alatt több példányt vásároltak fel mint amennyi Biblia kilenc év alatt elkél.

Azért tehát, hogy szabad időtöket még kellemetesebben töltsétek – és mi lehetne nekem, alázatos szolgátoknak, hőbb kívánságom? – újabb, hasonló könyvet ajánlok fel néktek, legfeljebb hogy még hitelesebbet és értékebbet nyújtok. És ne higgyétek, hacsak rá nem akarjátok szedni magatokat, hogy úgy szólok mint a zsidók a Törvényről. Más csillagzat alatt születtem; a hazugságot hírből sem ismerem és nem bizonygatok mást mint a színigazat. Azt is hitelesen és lelkiismeretesen, mert akinek nincs lelkiismerete, annak nincs semmije. Úgy szólok hozzátok tehát, mint János apostol a Jelenések könyvében, quod vidimus, testamur, vagyis: azt vallom, amit láttam. Így írtam meg a vitéz Pantagruel hajmeresztő cselekedeteinek históriáját, miután hópénz fejében attól kezdődően szolgálom őt, mikor hátulgombolós nadrágot viseltem, egészen a mai napig. Most pedig, az ő engedelmével, hazajöttem falumba megnézni: él-e még valaki az enyémekek közül?

De, hogy ezen előljáró beszédemnek végére jussak, egyet kívánok még idejegyezni. Lelkemet, testemet, beleimet és zsigereimet az ördög öreganyjának adományozom, ha e történet során akár egyetlen szót lóditok. Hasonlóképpen a franc törje ki nyakatokat, nyavalya hempergessen a földön, üszkösítse meg a ráksebb pofacsontotok, a búbos pestis dagassza hónotok, verjen ki a ragya, hegedüljön a vitustánc örökös nótát talpatok alá; igen, a higanykenőcstől tüzes kiütés bujjék feneketekbe és kénköves párában, lángok közepette szálljatok alá, mint Szodoma és Gomorra lakói, a pokol fenekére, ha fenntartás nélkül hitelt nem adtok mindannak, amit jelen könyvemben elétek tárok [http://dia.pool.pim.hu/xhtml/faludy_gyorgy/Faludy_Gyorgy-Pantagruel.xhtml].

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Villon szerepét a francia és egyetemes irodalom megújításában, témavilágának és nyelvezetének kitágításában;
2. Tanulmányozza Franciaország társadalmi-politikai, kulturális viszonyait az érett reneszánsz korában;
3. Tanulmányozza Kálvin és a kálvinizmus szerepét a francia irodalom fejlődésében, alakulásában;
4. Tanulmányozza Rabelais munkásságának szerepét a francia és egyetemes irodalom fejlődésében, alakulásában;

5. Tanulmányozza a százéves és harmincéves háború hatását a francia reneszánsz irodalom, kultúra alakulására.

12.Téma: Az angol érett reneszánsz kora

1. Az angol kora-reneszánsz társadalmi-politikai, kulturális viszonyai
2. Az angol reneszánsz előfutára, Chaucer munkássága
3. A reneszánszkori angol színház
4. Az angol színházi írók

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az angol reneszánsz irodalommal foglalkozunk. Tanulmányozzuk az angol reneszánsz korát. Kitérünk a korszak történelmi, társadalmi-politikai, kulturális viszonyaira. Foglalkozunk az angol polgárháború, a köztársaság, a puritanizmus hatásával a korabeli gondolkodás, világlátás, kultúra alakulására, fejlődésére. Behatóan foglalkozunk az angol reneszánsz dráma és színház kérdésével, fejlődésével, sajátosságaival, szerepével a gondolkodó, látó polgár nevelésében.

Az angol protoreneszánsz korán belül Geoffry Chaucer életútját, munkásságát vesszük górcső alá. Elemezzük a Canterbury mesék c. művét. Kimutatjuk a műben az itáliai és francia reneszánsz irodalom, elsősorban Boccaccio Dekameronjának és Navarrai Margit Heptameronjának hatását.

A Shakespeare fellépését előkészítő, megelőző alkotók munkásságára is kitérünk. Első sorban John Lyly, Thomas Kyd és Christopher Marlowe írásainak jellemzőit, sajátosságait, forrásait, alkotói módszerét, korukra és utókorra gyakorolt hatásukat vizsgáljuk.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Szenczi Miklós – Szobotka Tibor – Katona Anna: Az angol irodalom története, Bp., 1972.
2. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.
3. Duby, Georges: A katedrálisok kora, Bp., Gondolat, 1984.
4. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
5. Kardos Tibor: Élő humanizmus; Szenczi Miklós előszava Chaucer: Cantebury-mesék c. könyvéhez, Európa, 1961.
6. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
7. eduline.hu/segedanyagtalalatok/letolt/2698
8. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag033.htm>
9. http://enciklopedia.fazekas.hu/eletrajz/Geoffrey_Chaucer.htm
10. <https://www.scribd.com/document/57187542/Chaucer-Canterbury-Mesek-Hu>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

Geoffry Chaucer: Troikus és Criseydé

Canterbury mesék

John Lyly: Euphues és az ő Angliája

Thomas Kyd: Spanyol tragédia

Christopher Marlowe: Dr. Faustus

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse az angol reneszánsz irodalom sajátosságait a protoreneszánsz korában;
2. Ismertesse az angol dráma és színház helyzetét a protoreneszánsz korában;
3. Elemezze Geoffry Chaucer Canterbury mesék c. művének bevezető részét, mutassa ki Boccaccio Dekameronjának és Navarrai Margit Heptameron c. művének hatását, az író alkotói célját:

Ha március fagyának erejét
április langy esője veri szét,
bőséges nedvet minden érbe hajtva
termékenységet küld szét a talajba;
ha Zephyrus már édesen lehel
és minden zsenge rügy életre kel;
ha félútját az ifjú nap az égen
maga mögött hagyta a Kos jegyében,
s kik éjszaka nyílt szemmel alszanak,
dalolnak már a kicsi madarak,
mert torkukban a természet remeg -
akkor a nép zarándokútra megy,
s távoli szenteket keresve vággyal
idegen partokon jár pálmaággal.
De minden sarka felől Angliának
zarándokok Canterburybe járnak
az áldást hozó vértanú elé,
ki őket betegségből segíté.

Ilyenkor történt, április havában:
Egy nap Southwerkben a „Tabard”-ba
szálltam,
és készültem jámborsággal tele
zarándokolni Canterburybe.

E fogadóba, szállásra találva,
huszonkilencen jöttek éjszakára.
Véletlenül egybegyűlt társaság volt,
sokféle rend és rang, de mind zarándok,
lovagoltak Canterbury felé.
Szobák, istállók - volt ott hely elég,
hol mindenki jól elhelyezkedett.
Én pedig, mire beesteledett,
már mindegyikükkel beszéltem is,
s maguk közé fogadtak engem is.
Másnap korán kelünk, ez volt a tervünk,
hogy célunk felé együtt útra keljünk.
De mert van rá idő és alkalom,
mielőtt ezt a mesét folytatom,
a józan észnek jobban megfelel,
ha először azt mondom nektek el
mindegyikükről, hogy ki és miféle,
és milyen rendű s rangú a személye,
s azt is, hogy rajtuk milyen ruha volt.
Egy *Lovaggal* nyitom meg hát a sort.
Mióta rég először ült nyeregbe,
e lovag a lovagságot szerette,
a jó modort, hírnevet, harcokat,

a szabadságot és az igazat.
Ura csatáit végigvívta bátran,
s a keresztény és a pogány világban
távolabb, mint ő, még senki se járt,
s vitézségével mindenütt kivált.
Amikor Alexandriát bevették,
ott volt, s az asztalt gyakran nála kezdték
minden nemzet előtt a poroszoknál.
Járt a letteknél és az oroszoknál -
ilyen keresztényt nem sokat talál nál.
Granadában, Algezir ostrománál
ott volt és Benmarinba lovagolt.
Vívott, mikor Ayas ostroma folyt
s Attaliáé, s a Nagy Tengeren
sok nemes háborúban volt jelen.
Ott volt tizenöt halálos csatában,
Tremessennél hitünkért víva bátran
megölte három fordulóban ott
ellenfelét és háborúskodott
tovább, Palathia urát követve:
ketten vonultak a pogány törökre,
és újra szerzett hírt, babérokat.
Nemcsak vitéz volt - bölcs is e lovag,
de lányra vallott szelíd modora,
és csúnyaságot nem mondott soha
senkinek, sem tréfából, sem haragból.
Szóval nemes, tökéletes lovag volt.
S hogy említsem a külső alakot:
jó lova volt, de ő maga kopott;
gyapjúzekéje durva, rossz szövet,
melyet a páncél rég beszennyezett,
mert hosszú útról tért épp haza, de
indult egyenest Canterburybe.
Fia kísérte őt, ifjú nemes
Apród, vidám volt, és szerelmetes.
Haja göndör fürtökben lebegett,
és azt hiszem, húszéves lehetett.
A termete kellő magasra nőtt,
vegyítve fűrgeséget és erőt.
Csatázott már, megülve paripáját,
Artois-n, Picardián és Flandrián át,
hol megállta helyét, mert azt remélte,
hogy így lesz méltó hölgyének kegyére.
Hímes volt, mint a tavasz mezeje
fehér s piros virágokkal tele.
Egész nap fuvolázott vagy dalolt,
mint május hava, olyan üde volt.
Bő, hosszú ujjas volt rövid ruhája,
és csinos volt, ha felpattant lovára.
Lantot verni, dalokat költeni,

tudott táncolni, írni, festeni.
Akár egy csalogány, oly keveset
aludt éjszaka - forrón szeretett.
Udvarias, szerény volt, és korán már
húst szeletelt fel apja asztalánál.
Úgy tetszett neki, hogy ne egy csapat,
egy *Fegyverhordozó* kísérje csak.
Ruházata: zöld kabát és kalap.
Egy nyaláb fényes pávatoll-nyilat
szorított oldalához bőrove,
s kisparaszt módra jól is lőtt vele,
magas és pontos íveket hasítva
a légbe. Kezében hatalmas íja.
Kurta haja volt s barna arca bőre,
minden vadászfertélynek ismerője.
A karját bőrpánt védte és vidám
kard és kerek pajzs lógott oldalán,
a másikon meg hetyke tör fityeg,
szép díszű és akár egy dárdahegy.
A mellén ezüst Szent Kristófja csüngött,
s zöld szalagon vetett nyakába kürtöt.
Mert erdész lehetett, ha jól gyanakszom.
Volt ott még egy apáca, főnökasszony.
Hidegen mosolygott e *Priorissza*,
s nem esküdött, csak Szent Eligiusra.
A neve Madame Eglantine volt,
Az istentiszteleten jól dalolt,
mindent az orrán át zengetve szépen.
Legbájosabb a francia beszédben -
stratford-at-bow-i mód. A párizsi
kiejtést még hírből sem ismeri.
Jól nevelt volt az étkezés alatt,
szájából sohse hullt ki a falat,
ujjaival a mártásba se túrt,
jól tudta vágni s tartani a húst,
s így mellére folt sohse csöpögött.
Udvarias volt mindenkéül fölötte.
Mindig tisztára törölte a száját,
s ivás után zsírosan sohse látták
a serleget, melyet maga elé tesz.
Indig illendően nyúlt ételéhez.
Kedélye cserbe nem hagyta soha
és mindig nyájas volt a modora,
mert gondja volt rá, hogy az udvari
modort miképpen kell betartani,
épp ezért mindenki tisztelte őt.
De lelke fontos mindenekelőtt.
Olyan irgalom, részvét, szeretet
volt benne, hogy sírt, ha egy egeret
látott csapdában vagy vérezve, halva.

Kiskutyái voltak és tejbe-vajba
és sült húsokba fürdött mindegyik,
de könnyezett, ha meghalt csak egy is,
vagy bármely állatot ha nem kiméltek -
szóval csupa gyöngédség, csupa lélek.

Kendőjét mindig jól kötötte meg,
orra szép, szeme szürke, mint üveg,
a szája keskeny, lágy volt és piros,
a homloka szép volt, az bizonyos,
egy arasz széles volt, úgy gondolom,
és termete, az sem volt alacsony.
A köntöse mindig csinosan állt,
karján rózsafüzért viselt, korállt,
közte zöld Miatyánk-gyöngyök, nagyok,
fölöttük arany mellű ragyogott,
melyen A betű volt a korona
s utána: *Amor vincit omnia.*
Káplán-apácája is jött vele
és három *papból* állt kísérete.

Egy vidám *Barát* vele utazott,
szerette a lovat, vadászatot.
Férfias férfi, apátnak való,
istállójában volt sok drága ló,
s ha lovagolt, sziszegő szelen át
hallották pengő sarkantyúk szavát,
hangosan, mint mikor harangja zúg
a klostornak, hol főnök ez az úr.
Szent Mór és Benedek szabályait
- mert mind korlátolt volt és már avitt -
e szerzetes elhagyta, ez világos,
és tartotta magát az új világhoz.
Fabatkát sem ért neki a szabályzat,
hogy papokhoz nem illik a vadászat,
s a szerzetes, kolostoron kívül,
akár a hal, mely szárazra kerül.
Azaz klostomba való a barát.
Csakhogy e textusért egy fabatkát
sem adott. Egyetértettem vele:
a tanulásba örüljön bele?
Könyvek fölött görnyedjen egyre kétrét,
vagy munkálkodva ontsa veritékét,
Ágoston szerint? Ebből semmi haszna.
A veritéket Ágostonra hagyta.
Lovagolt inkább s volt agara sok,
és repültek, mint fenn a szárnyasok.
A nyúl vadászat, sarkantyú, a hajsza -
erre a költséget sosem sokallta.
Azt is láttam, hogyan borítja körbe
köntösujját a legjobb szürke szörme.

Álla alatt végződött a kalapja
s egy különös aranytű összefogta,
tetején ott a szerelemcsomó.
Feje ragyogott, mint üveggolyó,
arca is fénylett, mint olajkenet.
Ez az apátúr sok zsírt felszedett,
kerek szeme forogva, mélyen ült,
feje gőzölt, akár egy fényes üst,
csizmája lágy, lova húsos, csinos -
pompás prelátus volt, az bizonyos.
Nem halovány, mint egy szegény kísértet,
kövér hattyút egymaga megebédelt.
Fekete pejt nyargalt, kedvenc lovát,
volt még egy léha *Kolduló Barát*.
A négy rendben nincs egy sem, aki nála
többet fecsegne, szebben prédikálna.
Nagy tekintély, koldulni jogosított,
sok fiatalasszonyt kiházásított,
de saját számlájának terhire.
Egyszóval, ő volt rendjének disze.
Nagy szeretettel, szívesen fogadták
minden vidéken, birtokon a gazdák,
és minden jámbor városbeli nő,
mert benne nagyobb gyóntatóerő
volt, mint a plébánosban - így beszélt.
A pápától kapott rá engedélyt.
A gyónást szelíden hallgatta meg,
a feloldást szívesen adta meg,
s a penitenciát enyhén kimérte,
ha jó alamizsnára volt reménye.
Mert aki kolduló rendnek adott,
jele, hogy bűne feloldoztatott,
s ha kapott, már hirdetni merte fennen,
hogy eme férfi bűnbánata rendben,
hiszen soknak oly kemény a szive,
nem tud sírni, bárhogy sajog bele.
Ezért hát könny s ima felesleges:
ezüstöt vár a szegény szerzetes.
Késektől, tűktől dagadt a csuhája,
hogy szép nőknek ajándéku k kínálja.
Hangja, az biztos, jó volt és vidám,
szépen dalolt s játszott a citerán.
Mindig jó mondásokkal volt teli,
s nyaka fehér volt, mint a *fleur de lys*,
ehhez erős, akár egy bajvivó.
Minden kocsmát ismert, mint nagyivó.
Fogadósok, pincérlányok - ezekhez
több köze volt, mint koldushoz, beteghez.
Ily érdemes férfinak, mint neki,
tekintélye, rangja sem engedi,

hogy lázárókhöz sok köze legyen,
mert tisztességtelen, előnytelen,
ha sok ilyen éhenkórászt keres fel.
Tartson inkább a gazdag fűszeressel.
Ha valakiből a haszon kinéz,
ahhoz nyájas és szolgálatra kész.
Jámborabb férfi még nem élt soha.
Ő volt rendjének legjobb koldusa.
Ha egy özvegynek cipője se volt,
úgy zengte el az In principió-t,
hogy még itt is kapott egy keveset.
A szabályosnál - többet keresett.
Vadállatként tudott üvöltöni.
Perekben jó hasznát vették neki,
mert nem úgy járt, mint barát vagy szegény

diák, kopott csuklyával a fején.
Nézhatték magiszternek is vagy éppen
főpapnak, dupla gyapjúköpenyében,
mely hasán mint harang dudorodott.
Ajkát buján csücsörítette, hogy
még édesebben hangozzék a nyelvén
az angol szó. Hárfázván, énekelvén,
arcából szikrázott a szeme mélyen,
akár a csillagok egy fagyos éjen.
E kolduló barát neve Hubert
[http://www.magyarulbabelben.net/works/en/Chaucer%2C_Geoffrey-1343/The_Canterbury_Tales].
Vas István

4. Ismertesse John Lyly munkásságát, szerepét az angol reneszánsz irodalom fejlődésében;
5. Ismertesse Thomas Kyd munkásságának hatását az angol reneszánsz dráma fejlődésére;
6. Ismertesse az angol reneszánsz irodalom korszakait.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza az angol polgári forradalom hatását az angol reneszánsz kultúra fejlődésére;
2. Tanulmányozza az itáliai reneszánsz irodalom hatását az angol reneszánsz irodalom fejlődésére;
3. Tanulmányozza az angol színház fejlődésének sajátosságait, hatását a többségi társadalom kulturális nevelésében;
4. Tanulmányozza az angol kora-reneszánsz drámaíróinak hatását Shakespeare alkotói magatartására.

13.Téma: Az angol érett reneszánsz kora

1. Shakespeare életútja
2. Shakespeare korai drámái
3. Shakespeare király drámái
4. Shakespeare szonettjei
5. Shakespeare kortársai és utódai

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában Shakespeare munkásságával foglalkozunk. Kitérünk életútjára, színházi karrierjének kezdetére, alakulására. A Globe színház megszervezésében, irányításában betöltött szerepét is megvizsgáljuk. Csoportosítjuk és részletesen tárgyaljuk drámáit. Elsősorban a korai drámáinak sajátosságaival, forrásával, szereplőivel, témájával, alkotói módszerével, szándékával foglalkozunk. Shakespeare királydrámáinak szereplőit, témavilágát, forrását, nyelvezetét, üzenetét tanulmányozzuk. Elsősorban: a Hamlet, Lear király, Othelló, III. Richárd, VIII. Henrik stb. királydrámáira figyelünk oda. Külön foglalkozunk vígjátékaival és más tematikájú műveivel, mint pl.: A vihar, Szentivánéji álom, Téli rege stb. Behatóan elemezzük Shakespeare szonettjeit. Górcső alá vesszük szonettjeinek műfaji sajátosságát, alkotói, nyelvi bravúrait, forrását, megszólítottjait, üzenetét, hatását az angol és egyetemes költészet fejlődésére.

Hangsúlyos figyelmet fordítunk Shakespeare munkásságának utókorra gyakorolt hatásának vizsgálatára, valamint jelenkori aktualitására, üzenetére.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Heller Ágnes: A reneszánsz ember, Akadémiai, 1991.
2. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
3. Kéri-Ország-Szenczi: Shakespeare-tanulmányok, Akadémiai, 1965.
4. Szenczi Miklós – Szobotka Tibor – Katona Anna: Az angol irodalom története, Bp., 1972.
5. Hauser Arnold: A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II., Bp., Gondolat, 1980.
6. <http://www.literatura.hu/irok/renesz/shakespeare.htm>
7. <http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/vilag/Shakespeare.htm>
8. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag048.htm>
9. <http://mek.oszk.hu/00400/00486/00486.htm>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

William Shakespeare: Rómeó és Júlia

VIII. Henrik

VI. Henrik

III. Richard

Hamlet

Lear király

Othelló

A Vihar

Macbeth

Téli rege

Szentivánéji álom

Szonettek (szabadon választott)

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse Shakespeare alkotói útját;
2. Ismertesse Shakespeare királydrámáit;
3. Ismertesse Shakespeare vígjátékait;
4. Ismertesse Shakespeare szerelemről vallott nézeteit a Rómeó és Júlia c. dráma alapján;
5. Elemezze Shakespeare szonettjeit, mutassa ki a bennük rejlő költői újszerűséget, világnézetet, megszólítottjait:

A gyönyörűt szaporítani vágyunk,
Hogy így örökké rózsáljon a Szép,
S emlékét, ha hull érettebb virágunk,
Őrizhesse a zsenge ivadék:
De te, saját fényszemed rabja, rózsát
Lángodra tápnak: önmagad dobod,
Ínségbe fojtva, ami csupa bőség
Mézed ürme, te, önnön gyilkosod.
Te, aki a világ friss díszje vagy
S a víg tavasz előtt még csak herold,
Bimbódba temeted tartalmadat
S, édes vadóc, fukaron tékozolsz.
Szánj meg; szűnj külső jusst habzsolni:
másképp
Megeszitek, a sír s te, a világét.

II

Ha homlokod negyven tél ostroma
S szépséged kertjét mély árkok ülik,
Ifjúságod, e most csodált ruha,
Nyútt rongy lett, mely alig ér valamit:
S ha megkérdik, szépséged hova lett,
Deli napjaid kincse hova halt,
Válasznak saját üreges szemed
Emésztő szégyen lesz s roncs diadal.
Felélt szépséged viszont újra nagy
Érdem lehetne: »Íme, szép fiam
Összegezi s kimentí koromat«,
- Látnánk: tied, ami szép rajta van.
Így újulnál, öregem, és a véred
Melegítene, bár hidegnek érzed.

III

Nézz tükrödbe, s mondd az arcnak, melyet
látsz,
Most kell mását megszerkesztenie;
Ha most nem újítod, friss díszje elhagy:
Minket csalsz s anya-üdvöt ölsz vele.
Mert hol a szép, ki méhe parlagát
Elzárja férji szántásod előtt?
S a balga férfi, aki önmagát
Imádva, sírba öli a jövőt?
Anyád tükre vagy: édes tavaszát
Láthatja benned; s te is így fogod
Nézni vénséged ablakain át,
Bár ráncosan, mai arany korod.
De ha múlásnak szánod életed,
Halj magad, s képed együtt hal veled.

IV

Tékozló báj, mért pazarlod saját
Gyönyörödre szépséged örökét?
A természet csak kölcsönöket ad,
S mert bőkezű, csak bőkezűt segít.
Mért élsz hát vissza, szép zsugori, a
Bőséggel, melyet továbbadnod adtak?
Kamattal uzsorás, ekkora
Pénzt szórsz el, de a múlás rabja vagy
csak?
Mert magaddal kalmárkodva csupán,
Megcsalod magad felől szép magad;
S ha hív a természet, a sír után
Mily tűrhető számadásod marad?
Fel-nem-élt bájad veled száll a földbe;
Használva: él, és hagyatékod öre.

V

Az órák, melyek halk remekbe fogták
A szép látványt, mit minden szem csodál
Zsarnokként törnek majd rá, s tönkre
rontják
A gyönyörűt, mely most oly fényben áll;
Mert nyarunk a meg-nem-álló idő
Zord télbe hajtja és ott megöli;
Fagy nedvet ront; a friss lomb: lombeső;
Szépség: hó alatt; s táj?: csak romjai!...
Ne lenne akkor üvegcsékbe fogva
A nyár párlata, folyékony fogoly,
A szépség s a hatása oda volna,
És emléke se maradna sehol.
De jöhet tél: szűrt virágnak csak a
Színe hal el; él édes zamata.

VI

Ne hagyd hát, hogy törölje nyarad a
Rongykezü tél, mielőtt szűrve vagy:
Édesíts egy fiolát, s míg tova
Nem tűnik, rakd át kincsraktáradat.
Nem tiltott ügylet kölcsönadni pénzt
Melyért az adós boldogan fizet;
Nemzz magad helyett új, második Én-t,
Vagy - tízszer jobb! - nemzz egy helyett
tized;

Boldog vagy s tízszer boldogabb leszel,
Ha tízszer visszatükröz tíz tükör;
Mit nyer veled a sír, ha menni kell?
Itt hagy a jövőnek, noha megöl!
Ne makacskodj; túlszép vagy, semhogy a
Sír kincse légy s férgek diadala.

VII

Nézd, mikor emeli égő fejét
Keleten a kegyes fény, a szemek
Feléje fordulnak s a visszatért
Szent felségen hódolva csüggenek;
S mikor, mint erős, érett ifjú, a
Meredek égi ormon halad át,
Még mindig földiek imádata
Figyeli arany zarándoklatát;
De mikor a csúcsról, mint gyöngye agg,
Fáradt szekerén éjnek dől megint,
Alacsony útjára már nem tapad
A régi hűség, s másfelé tekint:
Dél s este közt téged is megtagad
A tisztelgő szem, ha nem lesz fiad
[<http://mek.oszk.hu/00400/00494/00494.htm>].

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Shakespeare színházát;
2. Tanulmányozza Shakespeare drámaírói magatartását, sajátosságait;
3. Tanulmányozza Shakespeare drámáinak forrását, témavilágát, üzenetét, az európai drámairodalomra gyakorolt hatását;
4. Tanulmányozza Shakespeare korának társadalmi-politikai, kulturális viszonyait;
5. Tanulmányozza Shakespeare vígjátékainak forrását, témavilágát, üzenetét, aktualitását;
6. Tanulmányozza Shakespeare szonettjeinek műfaji sajátosságait, megszólítottját, forrását, üzenetét, hatását az európai költészet fejlődésére;
7. Dolgozza fel *A Shakespeare kritika kezdetei* c. tanulmányt, <http://mek.oszk.hu/14400/14430/14430.pdf>.

MODULDOLGOZAT KÉRDÉSEK

Az 1.sz. zárthelyi dolgozat témakörei:

- A középkor társadalom-politikai, szellemi, kulturális előzményei.
  - A középkor korszakolása.
  - A középkori liturgikus irodalom kialakulása, jellemzői, műfajai, célközönsége.
  - A középkori irodalom nyelve.
  - A középkori francia irodalom, a karoling birodalom kulturális hagyománya.
  - A középkori angol irodalmi hagyomány. Alkotók és műfajok.
  - A itáliai középkor irodalma.
  - A spanyol középkor jellemzői.
  - A világi irodalom jellemzői, műfajai, témája, alkotói.
  - A népi nemzeti irodalom jellemzői és hatása a korban.
2. sz. zárthelyi dolgozat témakörei:
- A reneszánsz fogalma, jelentkezésének társadalom-politikai, gazdasági, kulturális háttere, kiindulópontja.
  - A humanizmus fogalma, eszmei háttere, tanítása.
  - Az itáliai reneszánsz korszakolása.
  - Az itáliai reneszánsz jellemzői, műfajai, témavilága, képviselői, hatása az európai reneszánsz fejlődésére.
  - A francia reneszánsz korszakolása.
  - A francia reneszánsz társadalom-politikai, gazdasági, kulturális háttere, jellemzői a korban.
  - A francia reneszánsz műfajai, témavilága, képviselői, törekvései, hatása az európai reneszánsz fejlődésére.
  - A spanyol reneszánsz korszakolása, társadalom-politikai, gazdasági, kulturális viszonyai.
  - A spanyol reneszánsz irodalmi irányzatai, műfajai, témavilága, alkotói.
  - Az angol reneszánsz korszakai, jellemzői, műfajai, témavilága, alkotói. Az angol színház és drámai irodalom a korban.

KÉRDÉSEK SZIGORLATRA

1. A középkori irodalom kezdetei. A szóbeli és írott irodalom jellemzői a korban.
2. A latin nyelvű irodalom szerepe a középkori kultúra fejlődésében.
3. A latin nyelvű vallási irodalom műfajai a himnusz, legenda, brevárium, zsoltár, siralom látomásirodalom szerepe a korabeli vallási világnézet és nemzeti irodalom fejlődésében.
4. A nemzeti nyelvű szóbeli irodalom szerepe a koraközépkor irodalmában. A nemzeti nyelvű eposzok, az ír-kelta sagak, a skandináv Edda és angolszász Beowulf helye és szerepe a kor irodalmi hagyományában.
5. A világi latin nyelvű irodalom a koraközépkorban. A történetírás szerepe a korabeli világi irodalom fejlődésében.
6. A vágánsköltészet helye és szerepe az érettközépkor irodalmi hagyományában. A Carmina Burana c. gyűjtemény műfaja, témavilága,

- megszólítottjai, tanítása, az utókorra gyakorolt hatása.
7. A lovagi irodalom műfaji sajátosságai, szerkezete, témavilága, célközönsége. Hatása a középkori világi irodalom fejlődésére és a középkori udvari szerelmi kultusz kialakítására.
  8. A trubadúr líra kialakulásának társadalmi feltételei, műfaji sajátossága, megszólítottja.
  9. A trubadúr szerelmi kultusz. A trubadúr líra hatása az európai szerelmi költészet fejlődésére.
  10. A középkori dráma műfaji sajátosságai, témavilága, közvetítési módja, célja, helyszínei, megszólítottjai.
  11. A passio, mint a középkori liturgikus dráma elsődleges műfaja. A passio szerkezete, témavilága, közvetítésének helyszíne, megszólítottjai, célja, alkalmazási szférája.
  12. A misztérium helye és szerepe a középkori drámai irodalomban
  13. A mirákulum műfaji sajátosságai, tanítása, szerkezeti felépítése, helyszínei, célközönsége.
  14. A moralitás műfaji sajátosságai, szerkezete, témavilága, közvetítésének módja, helyszínei, megszólítottjai.
  15. A népi színjátszás szerepe a korban. A farce eredete, műfaji sajátosságai, témavilága, megszólítottjai, a világi komédia fejlődésére gyakorolt hatása.
  16. A mesterdalnokok költészeti hagyománya.
  17. A városi, polgári irodalom helye és szerepe a későközépkori világi irodalom fejlődésében.
  18. Az itáliai középkori irodalom jellemzői.
  19. A francia középkori irodalom jellemzői.
  20. A Karoling középkori „reneszánsz” szerepe a francia irodalom fejlődésére.
  21. A spanyol középkori irodalom jellemzői.
  22. Az angol középkori irodalom és alkotók.
  23. A reneszánsz fogalma. A reneszánsz kiindulópontja, társadalom-politikai, gazdasági, szellemi előfeltételei.
  24. A dolce stil nuovo költői iskola jellemzői, helye és szerepe a reneszánszkori költészet fejlődésében.
  25. Az itáliai protoreneszánsz kora.
  26. Dante Alighieri alkotói pályaképe.
  27. Dante politikai munkássága, A monarchiáról c. mű társadalom-politikai mondanivalója.
  28. Dante Új élet c. kötetének újszerűsége, felépítése, szerkezete, témavilága, megszólítottja.
  29. Dante Isteni színjáték c. művének helye és szerepe az itáliai és európai irodalom fejlődésében. A mű szerkezeti felépítése, témavilága, szereplői, megszólítottjai, tanítása.
  30. Az itáliai érett reneszánsz kora, társadalom-politikai, szellemi, kulturális viszonyok a korban.

31. Petrarca alkotói pályaképe. Levelek c. művének ismertetése.
32. Petrarca Dalos Könyv c. gyűjteményének szerkezeti felépítése, megszólítottja, témavilága, műfaja.
33. Boccaccio munkássága. A Dekameron c. novella gyűjteményének társadalom-politikai rajza, felépítése, témavilága, megszólítottjai, tanítása.
34. Az itáliai későreneszánsz kora. Az udvari és politikai irodalom a korban. Niccolo Machiavelli és Lodovico Ariosto munkássága.
35. A francia reneszánsz társadalom-politikai, gazdasági, szellemi és kulturális viszonyai.
36. A francia protoreneszánsz kora, Francois Villon alkotói pályaképe.
37. A francia érett- és későreneszánsz, Francois Rabelais munkássága, A Gargantua és Pantagruel c. mű társadalom-politikai, eszmei mondanivalója, szerkezete, megszólítottjai.
38. A spanyol reneszánsz korának társadalom-politikai, gazdasági, szellemi, kulturális viszonyai.
39. Cervantes Saavedra alkotói pályaképe. Don Quijote c regényének társadalom-politikai, eszmei mondanivalója, szerkezete, felépítése, témavilága. A regény hatása az európai regényirodalom fejlődésére.
40. A népi-nemzeti irány képviselője a spanyol reneszánsz irodalomban Lope de Vega drámaírói munkássága. A hős falu c. mű társadalom-politikai, eszmei, erkölcsi mondanivalója.
41. Az angol reneszánsz társadalom-politikai, szellemi, kulturális viszonyai.
42. Az angol protoreneszánsz kora, Geoffry Chaucer munkássága. A Canterbury mesék c. mű szerkezete, témavilága, megszólítottjai.
43. Az angol érett reneszánsz kora, John Lyly, Thomas Kyd, Christopher Marlowe alkotói pályaképe.
44. Az angol későreneszánsz kora.
45. Az angol színházi élet a korban. William Shakespeare munkássága. Shakespeare drámáinak sajátossága, témavilága, jellemei, típusai, problematikája, hatása

SZAKIRODALOM

1. Adamik Tamás: *Antik stíluselméletek Gorgiasztól Augustinusig*. Bp., 1998.
2. Adamik Tamás: *Az ókori retorika*. In: Adamik Tamás - A. Jászó Anna - Aczél Petra: *Retorika*. (Osiris Tankönyvek) Bp., 2004, 17-131.
3. Assmann, J.: *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Bp., 1999.
4. Auerbach, E.: *Mimézis: A valóság ábrázolása az európai irodalomban*. Bp., 1985.
5. Bahtyin, M.: *Az eposz és a regény*. In: *Literatura*. 1995. 4.
6. Bahtyin, M.: *A szó esztétikája (Válogatott tanulmányok)*. Budapest, 1976, 217-256., 257-302. (A regénynyelv előtörténetéhez és A tér és idő a regényben c. fejezetek)
7. Bentley, E.: *A dráma élete (Theatrum Mundi)*. Pécs, 1998.

8. *Bevezetés az ókortudományba. A görög és a római világ írásos és tárgyi emlékei. I-IV.* Debrecen, 1998-2001.
9. Cavallo, G. - Chartier, R. (szerk.): *Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban.* Bp., 2000. 13-23. és 44-97.
10. Dobossy László: *A francia irodalom története, I.*, Bp., Gondolat, 1963.
11. Szenczi Miklós – Szobotka Tibor – Katona Anna: *Az angol irodalom története*, Bp., 1972.
12. Halász Előd: *A német irodalom története*, Bp., Gondolat, 1971.
13. Madarász Imre: *Az olasz irodalom története*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.
14. Hauser Arnold: *A művészet és az irodalom társadalomtörténete, I-II.*, Bp., Gondolat, 1980.
15. Duby, Georges: *A katedrálisok kora*, Bp., Gondolat, 1984.
16. Szabics Imre: *A trubadúrok költészete*, Bp., Balassi Kiadó, 1995.
17. Huzinga, Johan: *A középkor alkonya*, Bp., Európa Könyvkiadó, 1996.
18. Burckhardt, Jacob: *A reneszánsz Itáliában*, Bp., Képzőművészeti Alap, 1978.
19. Klaniczay Tibor (szerk.): *A manierizmus*, Bp., Gondolat, 1975
20. Heller Ágnes: *A reneszánsz ember*, Akadémiai, 1991.
21. Kardos Tibor: *Élő humanizmus; Szenczi Miklós előszava Chaucher: Canterbury-mesék c. könyvéhez*, Európa, 1961.
22. Makkai László utószava az Etikai Gondolkodók sorozathoz, Gondolat, 1984.
23. Utószó a Klasszikus spanyol drámák I. kötetéhez, Magyar Helikon, 1967.
24. *Cyrano de Bergerac: Holdbéli utazás című művének utószava*, Magyar Helikon, 1962.
25. Kéri-Ország-Szenczi: *Shakespeare-tanulmányok*, Akadémiai, 1965.
26. Johan Huizinga: *A középkor alkonya*, Helikon, Bp. 1983.
27. Arnold Hauser: *A művészet és az irodalom társadalomtörténete I.* gondolat, Bp. 1980.
28. Reidl Károly utószava Szent Ágoston: *Vallomások c. könyvéhez*, Gondolat, 1982.
29. *Amor Sanctus* (ford. és előszó: Babits Mihály), Helikon, 1988.
30. *Dante a középkor és a reneszánsz között.* Szerk.: Kardos Tibor, Akadémiai, 1966.
31. Madarász Imre: *Az olasz irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
32. Szerb Antal: *A világirodalom története*, Magvető, 1941.
33. *Az igazi Villon* (Mészöly Dezső fordításai és tanulmányai), Gondolat, 1993.
34. Belehorszky Pál: *A mulandóság lovagrendje*, Szépirodalmi, 1982.
35. Géher István: *Shakespeare-olvasókönyv*, Cserépfalvy, 1993.
36. <http://www.literatura.hu/irok/renesz/shakespeare.htm>

37. <http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/vilag/Shakespeare.htm>
38. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag048.htm>
39. <http://mek.oszk.hu/00400/00486/00486.htm>
40. eduline.hu/segedanyagtalalatok/letolt/2698
41. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag033.htm>
42. http://enciklopedia.fazekas.hu/eletrajz/Geoffrey_Chaucer.htm
43. <https://www.scribd.com/document/57187542/Chaucer-Canterbury-Mesek-Hu>
44. <http://mek.niif.hu/01900/01930/html/nter459i.htm>
45. <http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/vilag/Villon.htm>
46. http://www.hotdog.hu/mozaik_1/irodalom/franois-villon
47. mystral.hu/DOC/34.doc
48. <http://mek.oszk.hu/02400/02403/mp3/>
49. [http://www.iti.mta.hu/Pajorin70_Convivium/Pajorin_17_H._Kakucska_Vi-
ves.pdf](http://www.iti.mta.hu/Pajorin70_Convivium/Pajorin_17_H._Kakucska_Vi-
ves.pdf)
50. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag050.htm>
51. [http://static.akademiai.hu/media/2/3/6/4/2/-vilagirodalom_pal_jozsef-
23642.pdf](http://static.akademiai.hu/media/2/3/6/4/2/-vilagirodalom_pal_jozsef-
23642.pdf)
52. <http://mek.oszk.hu/09900/09901/09901.pdf>
53. http://www.literatura.hu/szinhaz/fuente_ovejuna.htm
54. <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/vilag046.htm>

